

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

РОЗДОЛЬСЬКА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 821.161.2:355.318]’’1914/1939’’

**ЛІТЕРАТУРНИЙ ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ:
ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА СТРУКТУРА ПОКОЛІННЯ**

10.01.01 – українська література

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

доктора філологічних наук

ЛЬВІВ – 2021

Дисертацією є монографія.

Роботу виконано на кафедрі української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант:

доктор філологічних наук, професор

Салига Тарас Юрійович,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
професор, завідувач кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка.

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор

Хороб Степан Іванович,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
завідувач кафедри української літератури;

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник

Комариця Мар'яна Миколаївна,

Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника,
завідувач відділу наукових досліджень української періодики
Науково-дослідного інституту пресознавства;

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник

Швець Алла Іванівна,

ДУ «Інститут Івана Франка» НАН України,
заступник директора з наукової роботи.

Захист відбудеться «11» березня 2021 р. об 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.13 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано « » лютого 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

Крохмальний Р. О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Наше українське «тут і тепер» (Х. О.-і-Гассет) вкотре засвідчує, що література, мистецтво тісно пов'язані з «подихом історії». Формується явище «літератури війни», яке супроводжує нинішній, з 2014-го року, український збройний чин на Сході України, зумовлений мілітарною інтервенцією Російської Федерації. І Сартрове питання «Чим має бути література?» вкотре актуалізується «на межі» – в екзистенційних, соціальних, національних, культурних координатах.

Від часів здобуття Україною незалежності стало можливим висвітлення тих «білих плям» історії української літератури ХХ століття, які були виразно марковані зв'язком із національно-визвольними змаганнями. Стрілецька літературна творчість, поезія українського Резистансу (УПА) (І. Яремчук), а нині «революційна лірика Майдану» (Г. Горішна) становлять специфічні, суспільно заангажовані феномени, які «виламуються» із потоку власне літератури як літератури, і формують цілу лінію такого письменства, що постає на межі, на зламі історії, у вихорі геополітичних змін ХХ–ХХІ століть, що також є науковою лакуною.

В українському літературознавстві життєтворчість Українських Січових Стрільців не так давно повернута «із забуття – в безсмертя» (М. Жулинський) та представлена насамперед явищем «стрілецької поезії». У науковому доробку Т. Салиги є початкові публікації про явище, антологія «Стрілецька Голгофа» (1992), яка актуалізує стрілецьку творчу когорту в окремому виданні, містить перший «ізвод» їхніх імен, вводить у сферу літературознавчих інтересів поетичні твори стрільців, супроводжуючи першими коментарями, біографічними силветами. 1994 року поняття «стрілецької поезії» з'явилося в академічному виданні у статті М. Ільницького крізь призму творчості В. Бобинського, О. Бабія, Р. Купчинського, згодом і М. Матіїва-Мельника, Ю. Ковалів також виокремлює творчість Січових Стрільців із історико-літературного потоку. Стрілецька пісенність як об'єкт фольклористики наявна у публікаціях О. Кузьменко. С. Хороб виділяє явище «стрілецької драматургії».

Водночас літературна діяльність учасників січово-стрілецького руху виходила за межі лише окремої авторської чи колективної творчості. Як складова національно-визвольної стратегії січового стрілецтва мала системний характер у своєму супроводі збройної боротьби і в антиколоніальному змаганні з імперськими офензивами історичного ворога, що поляризує образ світу (М. Павлишин), тісно взаємодіяла зі соціально-історичним часом, його проблематикою, продовжувала власну тяглисть у процесі структурних видозмін стрілецької армії від Легіону УСС до армії УГА і її бригад, київської формації Січових Стрільців тощо. Діяльність такого стрілецького культурного осередку, як «Пресова Кватира», була сприятливим організуючим чинником для тих стрільців, які творили літературний літопис збройного чину. Також стрілецька воєнно-літературна спільнота мала можливість свого творчого проявлення і на сторінках власних видань 1914–1920-х років, періодичних та спорадичних, – військових («Стрілець», «Стрілецький календар-альманах»), інформаційно-літературних

(«Вістник Пресової Кватири», «Будучина»), власне літературно-мистецьких («Шляхи», «Світ», «Червона Калина», «Бомба», «Самохотник», Усусу»), а також мала підтримку інших видань («Вістник Союзу визволення України», «Українське слово»). Цей пресовий дискурс – досі поза увагою літературознавців.

У міжвоєнний час стрілецтво проявляє себе у літературному просторі як певна єдність із спільним чуттям історичної доби, ідеєю здобуття незалежної української держави, артистичними ідеалами, сукупною генераційною реакцією, наскрізними модусами товариськості, братерства і взаємодопомоги. «Літопис Червоної Калини» постає джерелом стрілецького письменства, увиразнюючи літературний силует стрілецької військової когорти. У часописах «Зиз», «Будяк», «Маски», «Жорна» маємо його гумористично-сатиричний профіль, частково актуалізований із пресознавчого боку у розвідці Л. Сніцарчук. Також стрілецькі автори проявляють себе у «Літературно-Науковому Вістнику» – «Вістнику» Д. Донцова (1922–1939), інформаційному щоденнику «Діло». Найбільше з міжвоєнної стрілецької діяльності «прописана» у літературознавстві група «Митуса». Розташування стрілецької літературної генерації на карті «літературно-ідеологічних напрямків» галицького міжвоєнннн ніхто не розглядав. Початково можемо припустити про більшу його присутність у таборі «націоналістів» із центральним «Вістником» Д. Донцова (Л. Луців, О. Бабій) та «зачарованих на схід» (В. Бобинський, В. Гадзінський, М. Ірчан), менше серед «католиків», «естетиків». Здивування викликає прийняття окремими представниками січового стрілецтва ідеологічно-естетичних настанов радянофільського літературно-ідеологічного напрямку – аж до переїзду в радянську Україну (М. Ірчан, В. Гадзінський).

Можна спостерігати, що в історико-літературному процесі 1914–1920-х років є письменники, які особисто перейняли ідеалами стрілецької воєнної спільноти та її подвигом і транслиували власну позицію у видавничому дискурсі (Б. Лепкий, П. Карманський), а також, окрім цього, брали участь у стрілецькому визвольному змазі (В. Пачовський, О. Олесь, М. Голубець). Як наслідок, частково стрілецькою постає когорта «молодомузівців», окремим вагомим статусом у колективному стрілецькому сприйнятті наділені Тарас Шевченко та Іван Франко. Міжвоєнного періоду стосуються перші літературно-критичні вказівки на те, що стрілецька літературна творчість – особливе явище, яке тоді не зовсім збіглося з пошуками поетів «другої генерації» (С. Гординський) – настроєво, стильово, а також майже синхронної, надніпрянської воєнної групи із таборів інтернованих (Б. І. Антонич).

Оцю загальнопанорамну відмінність стрілецької літератури від іншої міжвоєнної підтримують і дослідники незалежної України – Т. Салига, М. Ільницький. Про відмінність військової прози «Стрілецької Голгофи» зауважує Н. Мафтин у стосунку до парадигми реконквісти західноукраїнської та еміграційної белетристики 20–30-х років ХХ ст. Можна також спостерегти на прикладі окремої стрілецької персоналії, що навіть в еміграції, в іншому соціумі, за інших політично-державних умов учасники стрілецької спільноти зберегли духовну близькість та внутрішні цінності, що проявилися не тільки у збереженні громадянської патріотичної постави, але й у створенні такого ж літературно-

видавничого та наукового дискурсу (Р. Купчинський, Л. Луців). Уже у працях Т. Салиги, М. Ільницького міститься спорадична увага до стрілецької прози – повісті, новели, оповідання – крізь призму творчої персоналії – Р. Купчинського, М. Матііва-Мельника. Є у галузі напрацювання у царині літературного портрета того чи іншого стрілецького автора – Р. Купчинського, О. Бабія, Л. Лепкого, В. Бобинського, М. Матііва-Мельника.

Водночас усі здобутки у літературознавстві не розкривають літературного феномену військової стрілецької сукупності як історико-літературного явища. Тому з'ясування особливостей його структури, функціонування, ідеологічно-естетичних настанов та художнього представлення власної генераційної місії становить значну цінність для цілісного відтворення і структурування літературного процесу першої половини ХХ століття. Загалом з'ясування місця стрілецької військово-літературної когорти на історико-літературній карті свого часу сприятиме комплексному її осмисленню. Давно назріла потреба у синтетичному, відповідному естетичній природі січово-стрілецького письменства, погляді на нього, який би підсумував, з одного боку, ті здобутки національної історії літератури щодо Українських Січових Стрільців, а з іншого – виявив у явищі нову історико-літературну якість. Таку можливість надають міждисциплінарні студії. Поняття генераційного феномену має інтердисциплінарний статус, для українського літературознавства є новим. Реалізований у студії генераційний підхід допоміг осмислити стереометрично і системно стрілецький літературний феномен на перетині історії, соціології, психології, філософії, естетики, літературознавства, мистецтвознавства, слугуючи повноцінним результативним прикладом власне історико-літературного його розкриття.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано на кафедрі української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка в межах науково-дослідних програм, зокрема таких тем: «Українська національна ідея у фольклорних та літературних джерелах» (№ ДР 0109U002097), «Українська діаспорна шевченкіана (1945–1991)» (№ ДР 0112U001276), «Художній світ Івана Франка: поетика й естетика» (№ ДР 0117U001407), «Літературознавча думка від класики до сучасності: концепти, теорії, методології» (№ ДР 0115U003695) та загальних дослідницьких напрямів кафедри, здійснюваних у межах робочого часу «Білі плями української літератури» та «Етнодуховні та культурософські концепти в західноукраїнській літературі й літературознавстві першої половини ХХ століття», «Історіософія національної ідентичності в художній і науковій літературі ХІХ–ХХ століть», «Традиції та новаторство в українській літературі ХІХ–ХХ століть», «Генотип національної ідентичності в літературі та літературознавстві ХХ століття». Тема роботи затверджена на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 9/2 від 27.02.2013 р.)

Мета і завдання дослідження визначені з урахуванням специфіки наукової проблеми, актуальності обраної теми та стану її дослідження. **Мета роботи** полягає у системній і послідовній реконструкції та осмисленні стрілецької життєтворчості як окремого генераційного феномену, злютованого з національно-

визвольним чином Українських Січових Стрільців та завданнями національно-державницької стратегії 1914–1939 років, із врахуванням його межової творчої природи, поміж «політикою та естетикою».

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- 1) встановлення особливостей структури та функціонування військової генерації Українських Січових Стрільців на підставі аналізу ключових історіографічних праць;
- 2) з'ясування особливостей змісту поняття спільноти і його застосування в українському літературознавстві та осмислення як методологічного інструмента;
- 3) визначення історико-культурних передумов виникнення літературного середовища в надрах військової спільноти;
- 4) здійснення бібліографічного, джерельного пошуку текстів, можливих спільнот, видань та окреслення масиву текстів;
- 5) проведення біографічного пошуку для з'ясування особистої та творчої заангажованості персоналії у військових структурах січового стрілецтва;
- 6) реконструкція літературно маркованої діяльності стрілецької спільноти в її динамічному русі, що окреслює етапи функціонування;
- 7) окреслення конкретних «кіл молодих» на етапі розвитку спільноти крізь призму літературно-пресових структур і творчих союзів, виокремлення етапів функціонування;
- 8) встановлення складу конкретної спільноти, реконструкція історії її діяльності, особливостей функціонування як структури із зовнішньою та внутрішньою динамікою (можливі організатор, ядро, лідер) та з'ясування реалізації в межах етапу можливостей літературної автономії, літературного виробництва, силового поля через окреслення творчих намірів;
- 9) окреслення сенсів і мотивів літературної діяльності січового стрілецтва, насамперед художнього автопортрета військової збірності, їхнього збірного генераційного «ми» в стрілецькому образі світу як дзеркалі збірної соціальної свідомості, способів його представлення та захисту;
- 10) окреслення властивих творчій стрілецькій генераційній свідомості найважливіших поетикальних «точок» та масивів (стрілецька критика, меморат, шевченкіана, франкіана) та їхня інтерпретація;
- 11) з'ясування діяхронного суб'єктивного поколінневого зв'язку військової спільноти в потоці історії на основі аналізу картини світу та особливостей поетики і тих поколінневих цінностей, що надає зв'язок із традицією, формуючи генераційну місію.
- 12) окреслення в соціально-історичній горизонталі меж спільноти, можливого впливу її силового поля на інші явища і пошук подібних.

Об'єкт дослідження: життєтворчість військової соціальної групи української галицької молоді Українських Січових Стрільців.

Предмет дослідження: її ідейно-естетична цілість в історико-літературній тяглоті, організованості, складових, способах творчої самоорганізації, самоозначення, естетичного маніфестування, творенні картини світу.

До методології роботи відповідно до наукової специфіки об'єкта дослідження залучено праці української та зарубіжної гуманітаристики, зокрема із проблем літературного процесу та біографістики (І. Франко, М. Жулинський, Т. Салига, Л. Сенік, М. Ільницький, І. Набитович, Р. Олійник-Рахманний, М. Неврлий, С. Павличко, Д. Ільницький, Б. Романенчук, Л. Куценко, В. Микитюк, М. Крупач, Т. Пастух, Р. Веллек, О. Воррен), різногалузевої теорії та практики спільнот (Б. І. Антонич, Є. Маланюк, Н. Черниш, М. Ільницький, Ю. Ковалів, Є. Нахлік, О. Нахлік, Т. Гундорова, А. Матусяк, А. Швець, А. Татаренко, Н. Лебединцева, В. Просалова, І. Андрусак, В. Будний, Я. Шевчук, О. Легка, І. Лучук, О. Баган, Х. Ортега-і-Гассет, К. Маннгайм, П. Бурдьє, Г. Новацький, Є. Микуловський-Поморський, Б. Голембйовський, К. Вика, Е. Г. Грюндель, М. Фулбрук, Р. Вол, Л. Соха), соціології, філософії та психології ідентичності (М. Шлемкевич, С. Андрусів, П. Іванишин, Б. Явір-Іскра, Г. Гачев, Я. Гарасим, Л. Сенік, В. Працьовитий, Р. Чопик, Е. Фромм, Ж. П. Сартр, Е. Д. Сміт, Дж. Каллер), поезики тексту (жанр, типологія, інтертекстуальність, стиль, ідеологія) (І. Денисюк, Л. Сенік, В. Корнійчук, А. Ткаченко, О. Астаф'єв, Т. Салига, М. Ільницький, А. Печарський, Р. Барт, М. Бахтін), мемуаристики та меморіальності (М. Возняк, М. Гнатюк, Я. Мельник, М. Комариця, Ю. Клим'юк), стрілецького дискурсу в історичному (С. Ріпецький, Н. Гірняк, О. Назарук, О. Думін, Л. Шанковський, М. Лазарович, П. Арсенич, А. Сова), літературознавчому (Т. Салига, С. Хороб, М. Ільницький, М. Хороб, Н. Мафтин, М. Мельник, Л. Сирота, О. Утріско), фольклористичному (О. Кузьменко), історико-пресознавчому (А. Животко, І. Крупський, Л. Сніцарчук, М. Михалюк, Ю. Савчин, В. Передирій, Н. Тихолоз, С. Горевалов, С. Сегеда, В. Футулуйчук), шевченкознавчому (В. Барка, О. Горбатюк, В. Микитюк, Р. Коваль), франкознавчому (М. Возняк, Л. Бондар, Я. Мельник, М. Комариця, Р. Голик), мистецтвознавчому (Р. Яців, О. Сидор, О. Боньковська, О. Кіс-Федорук, Б. Мисюга, Р. Коваль) аспектах.

Методологічною основою студії є принцип історизму: обрані аспекти досліджуваного явища введені в інтерпретаційне наукове поле насамперед у зв'язках із часом їхнього буття, його духом, «включеності» у стрілецькі структури, з подіями біографії того чи іншого автора, дотичними до аналізованого історико-літературного періоду, у контексті того чи іншого стрілецького літературно-організаційного етапу. Під час написання роботи застосовано також порівняльно-історичний метод із увагою до генетичних, типологічних, інтертекстуальних, інтермедіальних властивостей явища, а також філологічний, бібліографічний, біографічний, психологічний, національно-екзистенційний, проблемно-тематичний, комплексно-системний, семіотичний методи, у поєднанні з «літературно-портретним» висвітленням епізодів життєтворчості того чи іншого учасника стрілецької групи.

Важливим у методології роботи є поняття структури як будови, що відповідає лексичному значенню цього слова, і термінологічному, актуальному для соціологічних, постколоніальних, структуралістських і постструктуралістських студій, оскільки теоретично будь-яке історико-літературне вище, марковане віссю координат часу і середовища, може функціонувати як структура – у більшій чи

меншій літературній групі, чи у форматі генераційного феномену, чи окремого історико-літературного періоду, і може бути пізнаваним у зовнішній і внутрішній динаміці, взаємозв'язках, змінах силового поля, власних межах.

Структурно-генераційний підхід, сформований у соціологічній галузі гуманітаристики, поступово впроваджуваний до історико-літературної практики, доповнений теорією поля літератури П. Бурдьє, феноменологічною концепцією часової динаміки Х. Ортеги-і-Гассета та концепцією «місцярозташування» К. Маннгейма, видається придатною теоретико-літературною та історико-літературною методологічною пропозицією щодо структурної диференціації літературного потоку першої половини ХХ століття в українській літературі, особливо для формацій, детермінованих соціально-історичним часом, у нашому випадку військової спільноти Українських Січових Стрільців, яка функціонувала на перетині вертикалі історичного часу та горизонталі соціальних і національних контекстів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що це перша в українському літературознавстві спроба осмислення літературного феномену Українських Січових Стрільців як ідеологічно-мистецької сукупності, в основу якої покладені генераційні чинники; систематизовано напрацьований до цього часу масив літературної критики на предмет дослідження; у науковий обіг введено невідомі літературні явища, які супроводжували історичний рух військового стрілецького покоління (персоналії, тексти, видання, спільноти), яким дається першооцінка і наукову візію яких представлено крізь призму структурних, генераційних зв'язків. Уперше в такому масштабі зі залученням літературно-пресових, архівних джерел було зінтерпретовано масив літературної творчості зі структуруванням у часовій синхронії та діахронії та в соціальній горизонталі його ланок літературного значення. Зактуалізовано індустріальний напрям структурного самоокреслення військової спільноти в літературному процесі, з його рухом до стану літературної промисловості з видавничими ресурсами, мережею видань, критиків, що скерована максимально маніфестувати свою присутність у просторі і власні національно-визвольні цінності. Висловлено погляд про рушійне значення українського січового стрілецтва у становленні та розвитку літературно-ідеологічних напрямів галицького міжвоєнтя.

Зроблено новаторську пропозицію означення меморіального жанру стрілецької критики як меморат. Артикулюється ідея двох військових поколінь в одній історико-літературній часовій площині, першим із яких є власне січово-стрілецьке, а друге, – те, що його Є. Маланюк назвав спізненим поколінням, а Б. І. Антонич – воєнною групою із таборів інтернованих.

Вдалося виявити і вперше окреслити явище стрілецької літературної критики, долучити її до структури стрілецького літературно-ідеологічного виробництва, окреслити стрілецьку шевченкіану та франкіану як окремі повноцінні сфери духовного життя стрілецтва, наповнити їх текстовими матеріалами.

Новим є окреслення життєвої налаштованості січового стрілецтва в умовах воєнного катастрофізму 1914–1920-х років концептом трагічного оптимізму авторства Д. Донцова і потрактування її одним із джерел візії Д. Донцова щодо світогляду вісниківців 30-х років.

Сама ідея літературознавчого бачення стрілецького письменства як генераційного феномену є новаторською.

Джерельна база роботи охоплює вибрані архівні матеріали, дотичні до діяльності Легіону Українських Січових Стрільців, його преси й окремих імен, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Львові та Державному архіві Львівської області. Важливими інформаційними вогнищами постають стрілецькі публікації, що є виразом спільної організованої літературної діяльності, зокрема рукописні гектографічні видання «Бомба», «Усусу», «Самохотник», «Самопал», «Червона Калина», «Вістник Пресової Кватири», пов'язані з діяльністю «Пресової Кватири» та «Коша» Українських Січових Стрільців у 1915–1917 роках, періодичні літературні «Шляхи» (1915–1918), «Світ» (1917–1918), новинарсько-політичні («Будучина», 1918), фронтово-військові («Стрелець», 1919), документально-літературні («Літопис Червоної Калини» (1929–1939), «Історичний Календар-Альманах Червоної Калини» (1924–1939)), літературно-мистецькі («Літературно-Науковий Вістник – «Вістник» (1922–1939), «Митуса» (1922), «Вікна» (1927–1932), «Нові шляхи» (1929–1932)). Також до джерел частково залучено інформаційні платформи «Вістника Союзу визволення України» (Відень, 1914–1918) та «Українського Слова» (Львів, 1915–1918), «Діла» (Львів, 1925–1934), «Студентського Вістника» (Прага, 1925–1926), «Свободи» (Джерзі Ситі – Нью-Йорк, 1959–1980), у яких стрілецтво мало можливість друку, та збірники стрілецької творчості «Вставайте, кайдани порвіте» (Львів, 1914), «Тим, що впали» та «Стрелецький Календар-Альманах» (Львів, 1917), «Червона калина» (Кіш, 1918), «Сьпіваник Українських Січових Стрільців» (Відень, 1918), «З кривавого шляху Українських Січових Стрільців» (1916), стрілецьку історіографію та документалістику, листи, таборове видання УНР «Наша зоря» (Каліш, 1922), антологію «Струни» (Берлін, 1922).

Теоретичне значення одержаних результатів. Наукові результати та висновки студії придатні для подальшого опрацювання концепта спільноти в літературознавстві, у напрямку розроблення класифікації груп, дефініцій гіпероніма та гіпонімів, в подальшому осмисленні категорії генерації як дослідницького інструментарію і класифікатора у літературознавстві, військової спільноти в літературі, поняття трагічного оптимізму на прикладі стрілецького досвіду. Теоретико-літературну перспективу мають виокремлені і введені в обіг явища стрілецької шевченкіани, стрілецької франкіани, стрілецької критики із жанром меморату.

Праця має суттєве **практичне значення** для розкриття історико-літературного періоду ХХ століття загалом та парадигми заангажованого письменства зокрема. Результати та висновки студії варто застосовувати не лише для подальшої розробки означеної проблематики, але і пропонувати їх для уведення у дискурс українського академічного літературознавства, а саме – на рівні підготовки підручників і посібників із курсу «Історії української літератури ХХ століття», навчальних лекторіїв у вищій та середній школі. Студія буде також пізнавальною і фахівцям із інших галузей гуманітаристики, зацікавлених у межових феноменах, відтворенні історико-літературних структур.

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному, без співучасті співавторів здійсненні наукового пошуку та отриманні теоретичних і практичних його результатів; узагальнено авторські наукові напрацювання в царині осмислення стрілецького літературного феномену на перетині гуманітарних дослідницьких методологій. Публікації із теми – одноосібні.

Апробація результатів дослідження. Текст дисертації (монографії) в повному обсязі було обговорено на засіданні кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 7 жовтня 2020 р.).

Основні положення оприлюднено у доповідях на семінарах, сесіях, конференціях, конгресах, форумах всеукраїнського та міжнародного рівня: XXIV Щорічна франківська конференція «“І кожна думка новий світ будує...”: науковий текст Івана Франка» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 7–8 жовтня 2010), Всеукраїнська конференція «Тарас Шевченко в естетиці, культурології та націософії вісниківства» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 26–27 травня 2011), XXV Щорічна франківська конференція «Іван Франко та Львівський університет» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 27–28 жовтня 2011), Міжнародна наукова конференція «Маркіян Шашкевич і українське національне відродження» до 200-річчя від дня народження письменника (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 10–11 листопада 2011), Всеукраїнська наукова конференція «Тимофій Бордуляк – письменник, просвітитель, гуманіст» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 14 травня 2012), Всеукраїнська наукова конференція «Творчість Євгена Маланюка в контексті вісниківського неоромантизму: культурна епоха, ідеї, художньо-стильові тенденції» (Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка, Кіровоград, 18–20 квітня 2013), Всеукраїнська наукова конференція «Творча постать Тараса Шевченка: Традиції дослідження і сучасних прочитань» (Київський національний університет імені Івана Франка, Київ, 12 березня 2013), Міжнародна наукова шевченківська конференція «Апостол правди і науки» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 15–16 травня 2014), XXVIII наукова щорічна конференція «“Чи маю вас ловити, тіні, сіттю слова?”: Художній світ Івана Франка» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 24 жовтня 2014), XXVI Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка (Наукового товариства ім. Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 17 березня 2015), Науковий семінар № 21 Відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів, 17 травня 2016), Міжнародний науковий конгрес «Іван Франко: “...Я єсть пролог... (до 160-річчя від дня народження)”» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 22–24 вересня 2016), XXVIII Наукова сесія Наукового Товариства імені Шевченка (Наукове Товариство імені Шевченка, Львів, 16–17 березня 2017), XXXI Щорічна наукова франківська конференція «“Сил твоїх безмірність...”: міждисциплінарність сучасного франкознавства» (Львівський національний

університет імені Івана Франка, Львів, 6 жовтня 2017), Всеукраїнська наукова конференція, присвячена 120-й річниці від дня народження Євгена Маланюка «Його постать роки одягають у бронзу» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2–3 листопада 2017), Всеукраїнська наукова конференція «Генераційний феномен як бунт і де(кон)струкція» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 27–28 квітня 2017), Міжнародна науково-практична заочна конференція «Актуальні проблеми філологічних наук: досвід України і Польщі» / «Contemporary issues in philological sciences: experience of scholars and educationalists of Poland and Ukraine: International research and practice conference» (Lublin Science and technology park S.A., Lublin, Poland, April 28–29, 2017), XXIX Наукова сесія Наукового Товариства імені Шевченка (Наукове Товариство імені Шевченка, Львів, 15–16 березня 2018), Міжнародна наукова конференція «Нефікційна література: статус, еволюція, рецепція, поетика від давнини до сучасності» (Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, Луцьк, 20–22 квітня 2018), IX Міжнародний конгрес україністів «Національна академія наук України за 100 років: здобутки, втрати, перспективи розвитку» (Національна академія наук України, Київ, 25–27 червня 2018), Міжнародна наукова конференція «Українська філологія: школи, постаті, проблеми (до 170-річчя заснування кафедри української словесності у Львівському університеті)» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 4–6 жовтня 2018), XXXII щорічна наукова франківська конференція «“Все, чим може вгору дух підняться...”: Теоретичні та практичні аспекти актуалізації Франкової спадщини» (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 19 жовтня 2018), XXX Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка (Наукове Товариство імені Шевченка, Львів, 21 березня 2019), Звітні щорічні конференції Львівського національного університету імені Івана Франка (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, лютий 2012–2020), Всеукраїнська наукова конференція «Карбівничий думки і слова»: до 95-річчя від дня народження професора Івана Денисюка (1924–2009) (Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 12 грудня 2019), XXXI Наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка (Наукове Товариство імені Шевченка, літературознавча комісія, Львів, 12 березня 2020).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 42 одноосібних публікаціях, з яких – одна одноосібна монографія, 24 статті – у наукових фахових виданнях України з філологічних наук, з яких 9 у виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах, 5 закордонних публікацій, 2 з яких у виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах, та 12 додаткових публікацій.

Обсяг і структура роботи. Дисертація, подана у вигляді опублікованої монографії, складається зі вступу, п'яти розділів, які поділяються на підрозділи та параграфи, загальних висновків, списку скорочень, іменного покажчика, списку використаних джерел (436 позицій), анотації англійською мовою, слова вдячності. Загальна кількість сторінок у роботі – 444, із них основного тексту – 390 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** роботи обґрунтовано актуальність дослідницької теми, окреслено мету, коло завдань, методологічну основу, предмет та об'єкт дослідження, джерельну базу, практичне і теоретичне значення отриманих результатів, їхню наукову новизну та зазначено про відповідне апробування.

У **першому розділі «Літературний феномен Українських Січових Стрільців: формування генераційного підходу»** розглянуто теоретико-методологічні підстави осмислення літературних явищ, міцно закорінених у соціально-історичному хронотопі з увагою до поняття групи, її різновидів, проаналізовано з такого погляду і національну дослідницьку практику щодо спільноти в літературному процесі, а також літературознавчу придатність «генераційних феноменів».

У **першому підрозділі «Поняття літературної спільноти: науковий статус і дослідницькі можливості»** актуалізовано концепт спільноти як об'єкт, предмет та можливий гуманітарно-літературознавчий підхід.

У **параграфі 1.1.1. «Дефініція в історико-літературній практиці»** зосереджено увагу на функціонуванні поняття літературної групи у дослідництві українських літературознавців М. Жулинського, М. Ільницького, Ю. Коваліва, М. Неврлого, Р. Олійника-Рахманного, С. Павличко, В. Даниленка, Є. Нахліка та О. Нахлік, В. Просалової, О. Багана, Т. Пастуха, Н. Лебединцевої, присвяченому українському літературному процесу ХХ століття, актуалізованому самим історико-літературним матеріалом. Констатовано теоретичну недостатність у дефініції спільноти та її видів, зумовлену тривалим колоніальним статусом України і її гуманітарної сфери.

Студіювання феномену групи відбувається на перехресті методологій – культурно-історичного, екзистенційного, соціологічного, структуралістського, постструктуралістського, генераційного підходів. Дослідницький матеріал акцентує потребу у студіях із концептом літературної спільноти у центрі, а також тривання процесу вироблення дефініцій родового і видового значень, їхніх змістових парадигм, впровадження генераційного підходу до явищ літератури ХХ і ХХІ століть. У спектрі літературознавчих значень поняття літературної спільноти увиразнюється його соціологічне походження, першостатус соціальної категорії, загалом його інтердисциплінарна природа.

У **параграфі 1.1.2. «Поняття як структура та інструмент»** визначено літературознавчу пізнавальну придатність «генераційних феноменів» на основі аналізу вибраних соціологічних, історичних, культурологічних студій із центральним концептом спільноти. Соціологія здатна надати літературознавству додаткові точки опори у створенні критеріїв диференціації усіх різновидів групи, відмежовувати власне літературні утворення від інших соціальних саме за критерієм цілеспрямованої діяльності (Н. Черниш), який маркує соціальні функції літератури як певного громадянського інституту. Українська гуманітаристика зусиллями Т. Гундорової, А. Матусяк, О. Пронкевича, А. Татаренко, Л. Демської-Будзуляк, Р. Мовчан, Я. Поліщука осмислює теоретичні можливості концепту генераційного феномену у постколоніальних студіях українських питань епохи

посттоталітаризму, відзначаючи його високий когнітивний потенціал, концепт є також придатним для осмислення окремої життєтворчості (А. Швець).

У соціології власне артикульовано поняття генераційного феномену як соціальної структури, наділеної здатностями пізнання і систематизації культурно-цивілізаційного руху людини (К. Маннгайм, П. Бурдьє, Е. Д. Сміт, Н. Черниш), відповідно і застосовано з активуванням необхідних структурно-змістових компонентів поняття (Б. Козера, Г. Новацький, Б. Голембйовський, Є. Мікуловський-Поморський) – стану молодості, ровесництва, соціального початку покоління, спільної соціальної поведінки, яка є виразом відповідних єдиних установок. Попри соціально-історичні детермінанти покоління, це і стан свідомості, колективний погляд «тут і тепер» як фрагмент історичного часу (Х. Ортега-і-Гассет), це когнітивна призма історичних досліджень, скерованих пізнавати закономірності часової діахронії в чергуванні поколінь, а отже і їхніх ідей, духу епохи.

Також сформульовано *робоче визначення покоління своєї групи*. Так конкретний *генераційний феномен в історико-літературних «обладунках» має розкриватися* з увагою до історичних подій, що формують зовнішні часові і причинно-наслідкові рамки соціального руху спільності, вікової подібності ровесництва у стані молодості, готовності до життєвого старту і ролі суб'єкта історії, «*homo faber*», готового жити колективними інтересами. Доцільно враховувати психологічний стан молодої вікової когорти на порозі історії, її «драми юності» (К. Маннгайм), окресленого комплексом «вразливця» (Д. Ільницький), від якого залежить сила сприйняття «поколінняного пережиття», що стає «генераційною травмою». Необхідна увага до маніфестаційних форм покоління, від початкової, що – на вході в доросле життя із окресленням власного «ми», ідентичності, і впродовж подальшого існування, реконструкція «кіл молодих», гуртків, товариств, видань, спілок, позначених літературним інтересом, літературно-критичних виступів, можливих складових автономного соціального поля, поколінняного літературної індустрії та ієрархізованих зв'язків всередині цієї структури з визначенням авторитета, лідера, групи лідерів, оточення. З увагою до образу світу покоління важливо з'ясувати точку опори спільноти молодих у її історичному русі, в якій реалізує ідею наставництва й опертя на традицію, лінію генераційного зв'язку на рівні «батьки–діти», «учителі–учні», «старшого» і «молодшого» покоління.

Другий підрозділ «Культурно-історичні умови формування Українських Січових Стрільців як військового покоління» містить аналіз стрілецької історіографії, який спонукав формувати методологічний дослідницький фокус у принципі історизму, постколоніальному погляді у зв'язку з антиколоніальною природою явища, що призвело до висновку про військову формацію Українських Січових Стрільців як спосіб існування та соціальної ідентифікації мілітарно налаштованої галицької української молоді, тобто військового покоління, «місцерозташування» якого стосувалося парамілітарних організацій і українського радикального політичного руху.

Третій підрозділ «Візія стрілецької структури у літературознавчих студіях» присвячено аналізу відповідних праць із темою УСС, спостережено посилення динаміки в увазі до стрілецької персоналії, стрілецьких груп і видань,

що реалізується у доповненні фактажу щодо функціонування історико-літературного явища на різних власних етапах. Водночас вони демонструють явну неповноту у проблемі поколіннєвого представлення стрілецької когорти у літературному процесі, як і велику інспіраційну силу. Праці націлюють формувати хронологічні рамки дослідницького фокусу в межах років Визвольної війни та міжвоєнтя, коли стрілецька спільнота проявлялася послідовно і цілісно, є потреба реконструкції літературно маркованих структур обох періодів, встановлення генераційного значення групи «Митуса», характеристики стрілецтва у межах міжвоєнних ідейно-естетичних домінант, актуальною постає проблема реконструкції персоналійних рядів у межах творчих колективів, а також значущості стрілецької персоналії у них, а отже генераційної комунікації стрілецтва зі старшими та сучасниками і ставлення до них.

У другому розділі «Літературні об'єднання УСС часів Визвольної війни (1914–1920): “кола молодих” у творенні літературної автономії» виокремлено перший етап життєтворчості січового стрілецтва, який реалізовувався в умовах Визвольної війни 1914–1920 року, під час якого спільнота «з нуля» динамічно формувала власне літературне довкілля як автономію із своїм окремим фінансуванням, авторським ресурсом, мережею періодик. Це зумовило створення різних літературних стрілецьких спільнот – літературне коло в новинарському/літературно-мистецькому виданні, творчий союз, організація, власне літературне видання, що своєю естетикою і творчою практикою націлені були на здійснення стрілецької мілітарної ідеї. «Вістник Пресової Кватири» (1916), рукописні, гектографічні гумористичні видання 1915–1918 років, журнали «Шляхи», «Світ», вузькопрофільні політично-військові газети «Стрілець», «Будучина» стали космотвірними точками літературної автономії, середовищами формування і шліфування стрілецьких талантів, творчих груп, літературних союзів, визначення творчих та лідерських якостей. Цього часу стосується і вироблення провідних стрілецьких художніх світотворчих концептів та інтонацій, які будуть розвиватися надалі, у другому періоді.

У першому підрозділі «“Пресова Кватира”, її “Правильник” (1916) та практика» з'ясовано літературно-організаційні аспекти функціонування «Пресової Кватири» на основі аналізу стрілецької історіографії та «Правильника» спільноти, вперше введеного в літературознавчий обіг. Відповідно до цього визначено її вид як організації інституційного рівня із власним статутом, друкованим органом, протоколом поведінки, колом провідних учасників (Н. Гірняк, М. Угрин-Безгрішний, Т. Мелень, О. Калитовський, І. Горянський, Р. Купчинський, В. Огоновський).

Другий підрозділ «“Вістник Пресової Кватири Українських Січових Стрільців” (1916): творче коло в інформаційному бюлетені» вперше представляє видання з погляду творчої реалізації у ньому стрілецьких колективів, цінним літературним джерелом із тандемом «А.Л.М.У.Б.» М. Угрин-Безгрішного та А. Лотоцького разом із А. Бабюком, Т. Бобківим, Ю. Шкрумеляком. Художній світ також функціонує поміж модусами «життя» і «смерть», часто розкривається через оксиморонні образи, автори драматизують ліричну оповідність,

психологізують малі епічні форми, залучають інтертекстуальний досвід у пошуку творчої і світоглядної точки опори.

У третьому підрозділі «Літературно-пресовий дебют у фронтових умовах: специфіка життєтворчості» потрактовано мистецьку самопрезентацію покоління в рукописних гектографічних літературних виданнях «Новініяда», «Бомба», «Самопал», «Самохотник» («Український самохотник»), «Республіканський самохотник», «Червона Калина», «Усусу». У цій першій стрілецькій літературній мережі закладалися засади організованого автономного літературного виробництва (П. Бурдьє), перші творчі осередки, середовища літературної комунікації і конкуренції, започатковувалася стрілецька літературна критика. Тут є джерело стрілецької бурлескної концепції бравого стрільця-молодця із куртуазними, гедоністично-гробіяністичними складовими, із оптимістичною налаштованістю на світ, в образі власного «Енея» – стрільця де Новіни. Тут започаткували власну концепцію гри з уведенням колег в образний ряд стрілецького дискурсу, наділенням їх літературним життєписом відповідно до бурлескної візії. Так охудожненими є персоналії М. Угрин-Безгрішного, К. Трильовського, І. Боберського, А. Лотоцького, Ю. Шкрумеляка, А. Бабюка, П. Шекерика-Доніківа, М. Гаврилка, І. Цяпки та багатьох інших. «Новініяда» (1915) виходить за межі звичного визначення моножурналу-поєми одного автора на рівень осередку творчого союзу Р. Купчинського разом із Л. Новіною де Розлуцьким та О. Куриласом.

У четвертому підрозділі «Журнал “Шляхи” (1915–1918): головний формат естетичної маніфестації покоління» скеровано представити перше регулярне видання серйозної літературної тематики як стрілецьку ідейно-естетичну групу з аналізом її генераційного статусу. Це вершинний творчий проект стрілецтва періоду Визвольної війни, якісно відмінний від попередніх аматорських спроб, «видимий знак» (Д. Вітовський) військової генерації, перейнятої омовленням та трансляцією власного «ми». Усі структурні частини видання маніфестували стрілецьку ідентичність документально-історично, мемуарно, новинарськи, художньо. Творчим лідером спільноти постає М. Голубець, хоча Ф. Федорців значиться відповідальним. Формула М. Голубця «Тим, що впали» із варіантами «Тим, що полягли», «Тим, що сплять» стала основою-лейтмотивом ідейно-естетичної стратегії журналу, художнього світу та героя, концентруючись в образі могили, загальній тональності реквієму.

Етап «Шляхів», окрім сотні Д. Вітовського, зачіпає творчі життєписи митців О. Куриласа, Л. Геца, І. Іванця, В. Кучабського, посприяв творчому зростанню Р. Купчинського, В. Атаманюка, А. Бабюка, М. Гайворонського, Ю. Шкрумеляка, Ю. Назарака, частина з яких зробила спроби вийти за рамки поезії, спробувати себе в інших жанрах. Уперше презентували власний літературний хист В. Дзіковський, В. Кучабський, Р. Заклинський, М. Заклинський. Л. Новіна Розлуцький вийшов із рамок образу «стрільця Новіни», постав у серйозній іпостасі письменника і хронікаря-історика стрілецького війська. О. Назарук проявився як нарисовець-хронікар та стрілецький критик, Ф. Федорців – публіцист та критик. Учасники «Молодої Музи» М. Голубець, С. Чарнецький, П. Карманський, Б. Лепкий, М. Яцків постають зануреними у силове поле

стрілецької ідеології і творчості. Можна висновувати про повноцінний генераційний зв'язок Д. Донцова зі стрільцями на рівні поколінневого лідера і послідовників, старшого наставника-ідеолога і молодших соратників. Стрілецький же військовий досвід і типологія характеру, яку стрільці осмислювали у «Шляхах», і якою Д. Донцов тоді цікавився, певною мірою інспірували його концепцію «трагічного оптимізму», озвучену у міжвоєнні.

Є послідовність у творенні збірного образу стрілецької спільноти – не лише як війська, мілітарного підрозділу, а співдружності близьких духом людей, товаришів, побратимів, рідних як брати і у житті, і у смерті, і по смерті. Через це мотив пам'ятання про загиблих отримує додаткове значення. Образ світу загальноструктурований за антитезою «свій–чужий», що є прямою проекцією реального соціально-історичного часу, який увиразнює тему відвоювання «свого» простору. Продуктивним прочитанням теми стрільці вбачають урбаністичне, а також «летунське» оповідання (П. Франко). Стрілецька літературна творчість змагає до освоєння жанру оповідання, в якому виходить за межі ліризованої прози, поезії в прозі чи документалістики, а змагає до фабульності, пригодництва. Є спроби інтимізувати художній хронотоп відповідним спектром мотивів, зосереджених на індивідуальних екзистенційних потребах. Також актуалізується образ стрілиці, жінки-воячки, через апосіопезу у «Шляхах», зумовлену неоднорідним ставленням чоловіків-стрільців до збройого жіноцтва у їхніх рядах, і виразно озвучену у закордонній українській пресі. Стрілецька критика тут зацікавлена у стрілецькій літературній тенденції, тісному зв'язку художнього слова і завдань боротьби.

У п'ятому підрозділі «Журнал “Світ” (1917–березень 1918) як літературна платформа УСС» з'ясовано, що у цій творчій структурі відбулося продовження ідейно-естетичних засад та організованості попереднього успішного формату з допомогою М. Голубця та виробленої меморіальної концепції «Тим, що полягли». Новий часопис підтримали стрілецькі автори зі «Шляхів», насамперед мистецька горстка у складі І. Іванця, Л. Геца, Р. Сорохтея, О. Куриласа, літератори Р. Купчинський, А. Бабюк, В. Атаманюк, Ю. Шкрумеляк. В. Дзіковський, І. Калинович, Л. Лепкий, О. Назарук, А. Лотоцький, М. Козіцький, у силовому стрілецькому полі перебувають молодомузівці М. Яцків, С. Чарнецький, дебютують «Невідомий», «Т. С.», В. Дахнівський. Творчі зусилля стрільців скеровані в руслі піднесення стрілецької слави, документально-мемуарні форми переважають над власне художніми.

Тему «тих, що полягли» журнал розвиває як концепцію, подібно до початкової у «Шляхах», доповнюючи імператив пам'яті про мертвих імперативом прослави живих, які сукупно працюють на розгортання концепції героя. Хронотоп України у художній візії стрілецтва – простір пам'яті, польові цвинтарі, що акумулюють не зело і зерно, а досвід національної боротьби, жертву крові, національні цінності, стрілецька ж колективна могила – твірна основа і центр нової України та її визволеного «Завтра». Стрілецький характер є тією точкою опори у «кінцесвітньому» часі. Саме він вирізняє наскрізний для стрілецької творчості образ героя-стрільца з-посеред інших, який виростає із прототипів реальних особистостей сучасників, максимально документалізований,

об'єктивізований у художньому представленні (С. Горук, Ф. Черник). Концепт труни дає змогу структурувати світобудову зовні і потрактовувати образ світу художньо. Ліричний герой стрілецького світу поміж екстремами «ерос–танатос» в силу власної стрілецької світоглядної налаштованості в руслі трагічного оптимізму скерований усе-таки до еросу, інстинкту життя, хоча усвідомлює незворотність деяких змін, редукцію приватного світу, внутрішні екзистенційні переміни після межових ситуацій, зміну інших людей навколо і світу в цілому, навіть смерть краси. При цьому стрілецька поезія збагачується негромадянськими мотивами, зокрема інтимним, пейзажно-філософським, медитативним. У критичній інтерпретації образу світу поезії В. Атаманюка та С. Чарнецького важливою категорією постає «дух часу», а в бажанні окреслити літературний процес як структуру, історико-соціальну тяглисть постає потреба в соціальних та економічних факторах.

У шостому підрозділі *«Стрілецький художній силует у суспільно-новинарських рамках “Будучини” (1918)»* встановлено, що у тісних межах інформаційно-політичного видання, яким була газета «Будучина», окреслилося власне стрілецьке літературне коло, у якому відомі учасники стрілецької генерації (А. Лотоцький) і невідомі (Федь Палащук, В. Гадзінський, Граждан, Ф. Скорпійон) літератори неабиякого хисту. Ф. Палащук демонструє модерністські прийоми інтертекстуальності, «невимовленої поезії», А. Лотоцький, Граждан, спорадично В. Гадзінський обирають риторичні поетичні форми, в яких ліричне «я» взаємодіє комунікативно з нацією. В. Гадзінський (із найбільшою кількістю поетичних творів у виданні) схильний до філософської лірики, яка торкається найрізноманітніших тем буття (філософія мистецтва, філософія боротьби, осмислення екзистенційних станів людини). Експресивне мовлення, зіткнення глобальних і локальних образних «величин» у його поезії засвідчує поєднання символістської палітри з авангардистськими прийомами, а також герметичність. Дописи різнопланові і з жанрового боку (поезії-апострофи В. Гадзінського, ліризовані прозові етюди Ф. Палащука, сатиричні новели Ф. Скорпійона).

У сьомому підрозділі *«Літературний профіль військового видання УГА: “Стрілець” (1919)»* простежено, що літературний силует стрілецького військового покоління не надто виразний, зумовлений структурою фронтового пресового формату, яким був «Стрілець», військово-політичною програмою центрального органу ЗУНР. Посилення воєнних дій, ускладнення фронтової ситуації були другим фактором скорочення літературного блоку. Авторський склад видання представляють В. Гадзінський, М. Ірчан, Ю. Шкрумеляк. Формат «Стрільця» скристалізував стрілецьку ідентичність молодомузівця В. Пачовського. Тематика та проблематика художнього дискурсу резонує з політичним тогоденням, перипетіями українсько-польської війни, об'єднанням Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в Акті Злуки 22 січня 1919 року, боротьбою із російською інтервенцією в Україну, тогочасних суспільних настроїв: осмислення національної історії в моменті «тут і тепер». Авторів хвилюють проблеми національної соборності усіх українських частин, визвольного стоїцизму, збереження українського простору в

символізованих геополітичних топосах Києва, Львова, Холма, Перемишля, Дрогобича, пам'ятання про живих і мертвих героїв.

У третьому розділі «У координатах літературно-ідеологічних напрямів періоду міжвоєнтя (1921–1939)» виокремлено другий етап життєтворчості Українських Січових Стрільців, який проходив у міжвоєнний час 1921–1939 років у суспільно-політичних рамках II Речі Посполитої із формуванням «літературно-ідеологічних напрямків», тобто плюралістичного контексту суспільно-ідеологічних пропозицій (Р. Олійник-Рахманний), до розбудови більшості яких військова фаланга була причетна і є потрактована рушійною силою у становленні та розвитку літературно-ідеологічних напрямів у Галичині міжвоєнних часів. Окреслено способи її літературної самоорганізації в літературно-пресових структурах більшого масштабу, системної діяльності, а також новий формат літературного книговидання, що надало їм змогу повноцінної реалізації ідеї власної літературної промисловості у Львові. До аналізу залучено декілька стрілецьких гумористичних літературних видань, стрілецьку літературно-видавничу практику і критику концерну «Червона Калина», стрілецьку критику зі сторінок «Літературно-Наукового Вістника». Виснувано про послідовність художнього та літературно-критичного втілення стрілецької визвольної ідеї, власне такої засади утилітарності у мистецькій філософії вояцтва, за якою автор переважно «*homo militans*», прихильник «націоналістичного» літературно-ідеологічного напрямку. Частково проявленою є естетська творча постава, втілена через літературну гру і метафору автора-стрільця як «*homo ludens*». Встановлено, що генераційний феномен проявляється в образі «стрілецького світу», у постійному творчому омовленні образу «ми». Стрілецький світ опертий на концепт «тих, що полягли», «поїзда мерців», мотив Листопада, стрільця-вояка, це світ «невтраченого покоління». Переглянуто генераційний статус групи «Митуса», запропоновано потрактовувати її спільнотою більше естетського та радяннофільського літературно-ідеологічного спрямування.

У першому підрозділі «Творче проявлення “Старої вОйни” у сатирично-гумористичному дискурсі 1920–1930-х років: “Будяк” (1921–1923), “Маски” (1923), “Зиз” (1924–1933), “Жорна” (1933–1934)» означений дискурс гумористики, вперше актуалізований історичною розвідкою Л. Сніцарчук, потрактовано другою лінією стрілецьких гумористично-сатиричних видань, в ідейному і практичному співтворенні якої військова спільнота брала участь, була формою досвіду, уже знаного. Відповідно до програм, ці літературні платформи служили засобом маніфестації генераційного сукупного «ми», життєвих цінностей спільноти в стані боротьби, які в умовах II Речі Посполитої набули нової актуальності. Простежуємо розширення авторського кола «своїх» – і з рядів стрілецтва Легіону, УГА, також армії УНР, і цивільних, що виявляють симпатію до стрілецької програми і її реалізації, що сприяло поширенню стрілецьких цінностей в інформаційному просторі міжвоєнтя. Ряд літературних персоналій Р. Купчинського, Ю. Шкрумеляка, Л. Лепкого, В. Бобинського, О. Бабія, Л. Луціва, П. Франка, М. Голубця поповнився іменами Д. Кренжаловського, Р. Голіяна, П. Ковжуна, «Ігли», О. Боднаровича, Е. Козака, М. Островерхи.

Незмінним залишився образ стрілецького світу, поляризований, виразно антибільшовицький, семантика «чужого» також поширюється на тих «бувших» УСС, що перейшли на радянський бік, яких у підсумку потрактовано зрадниками. Наскрізною стрілецькою темою є «мотив Листопада», в якому військовики концентрують історіософські сенси власної Визвольної війни: перемоги Легіону і створення ЗУНР, здобуття Львова, акцентування українського статусу міста, пам'яті про загиблих у боротьбі. Завдяки стрільцям тема стала формотворчою й у літературі, і у пресі, увійшла у суспільну свідомість як образний концентрат стрілецької ідеї, стала частиною національної свідомості, сформувала генетичний контекст для появи творів у представників молодшого покоління (Б. Кравців, Б. І. Антонич, С. Гординський). Відлунюють драматичні колізії буття у таборах інтернованих, наскрізним іншим образом є збірне «ми», психологічний автопортрет у межових обставинах на порозі смерті у стані екзистенційного конструктиву, трагічного оптимізму та самопосягати. Бурлескний образ Цяпки-Скоропада продовжує функціонувати наскрізно у всіх виданнях, реалізуючи ідею стрілецького оптимізму та солідарності і творчого наміру здійснювати ігровий, неутилітарний аспект у літературній діяльності, у творчому акті. Стрілецька автура виявляє інтерес до «націоналістичного» та «естетського» літературно-ідеологічних напрямів, намагаючись бути і «*homo ludens*» і «*homo militans*», у підсумку стрілецьтво зафіксувалося на «націоналістичному», відповідно до генераційних цінностей, при цьому різко виступило проти фашистської ідеології з її антисемітськими проявами та політикою національної дискримінації ненімців. У процесі літературної гри були створені творчі спілки «Р. Купчинський–О. Бабій», «Р. Купчинський–Л. Лепкий», «К. Поліщук–О. Бабій–Ю. Шкрумеляк–М. Голубець».

У процесі ідентифікації поряд із толерантним ставленням до колег, які утворили групу «Митуса», із промоційними публікаціями утворення, було встановлено її «інакшість», невідповідність стрілецьким життєвим засадам. Також модерністська течія отримує ідеологічні характеристики, і загалом стиль потрактовано вторинним у генераційному самовизначенні стрілецьтва, що обрало собі образні, тематичні, жанрові пошуки, стильово реалізуючись у поетиці реалізму, символізму. Серед стрілецьких знахідок – жанри поетичної гумористичної епітафії, вступний політичний вірш до номера, листопадовий вірш, політична колісанка, стрілецький гумористичний афоризм «цяпка», белетризація стрілецьких персоналій, літературні містифікації власних життєписів і альтернативних номенів, ігровий бурлескно-травестійний вертеп політичного змісту, започаткований жанр сатиричного маніфесту (антиманіфесту) для осмислення альтернативних суспільних суджень, прийом антигрупи (БЛЮФ). Загалом друга типологічна ланка стрілецької літературно-пресової гумористики насамперед актуалізує кредо творчості, пов'язаної з національно-визвольними потребами народу.

У другому підрозділі «У середовищі *“Літературно-Наукового Вістника” – “Вістника” Д. Донцова (1922–1939)*» висвітлено особливості літературно-критичної та творчої постави стрілецьких авторів видання, яка полягала насамперед в обороні цінностей покоління. Дотичність січових стрільців до

відновлення часопису, що став осередком націоналістичного напрямку, і висунення особи Д. Донцова на редактора видання засвідчують новий продуктивний етап їхніх генераційних взаємин. У програмі журналу стрілецтву імпував проголошений вектор боротьби з історичним ворогом, обстоювання української національної ідеї, а також донцовська концепція літератури чину, героїчної особистості. Стрілецьке коло отримало змогу представляти власний духовний доробок, окремі стрільці стали авторами журналу – Л. Луців, О. Бабій, Ю. Шкрумеляк.

Проаналізовано стрілецьку концепцію героя в нових політично-суспільних умовах (*параграф 3.2.1. «Стрілецька концепція героя чину Луки Луціва»*), у якій наголошено на потребі придатності нової людини, яку література плекає, до національно-визвольних завдань тогочася, культивуванні в її характерології здатності на екзистенційний максимум у кризовій ситуації, жертвність, милосердя, що поєднується з відвагою, наполяганням на власній волі, радісній вірі у власне призначення, здійснення власної волі. Сам критик виявляє симпатії до етичних засад «католицького» напрямку, йому важлива релігійність його людини чину.

У *параграфі 3.2.2.* доведено, що *«Стрілецька критика (Л. Луців, О. Бабій, Ю. Шкрумеляк)»* постає *«в обороні цінностей генерації»*, виявляє їхню генераційну солідарність, оскільки скерована на представлення читацькій громаді літературних здобутків товаришів – «своїх» – О. Бабія, В. Бобинського, М. Голубця, В. Атаманюка, М. Матіїва-Мельника, В. Угрина-Безгрішного, Р. Купчинського, М. Євшана, О. Гайдукевича, небуденності життєвих випробувань стрілецьких авторів у воєнний час, популяризацію творчості, а з нею і популяризацію стрілецької теми та ідеї, виступаючи в обороні стрілецьких цінностей, реалізуючи солідарне «ми». Стрілецькі критики виступають на підтримку стрілецької літератури, зосередженої на впровадженні у свідомість молоді здобутків військової когорти, її подвигу, страждань, героїки і трагії в ім'я вищих ідеалів, мілітарного духу, традиції національної військовості. Вони емоційно занурені у колективний час Визвольної війни, як і їхні автори, через це гостро реагують на модуси воєнного катастрофізму у творах та втрату деяким стрілецтвом генераційних ідеалів.

У *третьому підрозділі «Стрілецький чин у концерні “Червона Калина” (1921–1939): “пересотворення світу”*» зосереджено увагу на ідейно-естетичних засадах лише стрілецького сегмента авторів, домінантах стрілецької картини світу на основі вибраних публікацій із проектів «Календар Червоної Калини» – «Історичний календар-альманах» та «Літопис Червоної Калини». Завдяки історико-бібліографічному показчику В. Передирій тему концерну уведено до української гуманітаристики, сформовано початкову «point of view» щодо нього та його соборницької документально-мемуарної видавничої стратегії, у якій стрілецтво було складовою разом із наддніпрянською воєнною ланкою. У концерні стрілецтво отримало змогу реалізовувати генераційні наміри пам'ятання про стрілецький чин, збору та архівування стрілецького духовного спадку у формі документальної та фікційної літератури засобами власного літературного виробництва незалежно, з опертям на власну бізнесову базу.

У параграфі 3.3.1. «“Календар Червоної Калини” – “Історичний календар-альманах” (1922–1939): представлення “ми”» систематизовано, що в організаційному модулі видання задіяні винятково стрілецькі кадри, у літературній стратегії видання – пріоритети стрілецької ідеології, націленість на документалістику та мемуаристику. Крім відомих стрілецьких авторів О. Бабія, В. Бобинського, Р. Купчинського, Л. Лепкого, Л. Луціва, Ю. Шкрумеляка, І. Іванця, тут проявилися М. Курах, М. Матіїв-Мельник, О. Степанів. У функції стрілецького камертона виступають поезії Р. Купчинського, М. Матіїва-Мельника, Ю. Шкрумеляка, які скеровують до стрілецького образу світу часів Визвольної війни як походу і могили, мертвого війська. Соціально-історичний час мілітаризується топосами стрілецької військової звитяги – через домінуючі символізовані історіософські образи Києва, Маківки, Тухолі, Збруча.

Параграфом 3.3.2. «Літературний профіль УСС у “Літописі Червоної Калини”» підсумовано, що журнал був головним журналом концерну, в якому співпрацювала значна частина стрілецьких літературних сил: Л. Луців, О. Бабій, П. Франко, М. Матіїв-Мельник, Е. Козак, Р. Купчинський, М. Курах, Б. Лепкий, Л. Лепкий, М. Островерха, Ю. Шкрумеляк, О. Думін, І. Іванець. Часопис і декларував стрілецький ідейно-естетичний, тематичний вектор, і розвивав його. Маємо єдність такої декларації у літературній критиці (Л. Луців, О. Бабій, М. Матіїв-Мельник), і її реалізації у художній практиці. У засадах видання – примноження національної енергії за рахунок засвоєння стрілецького визвольного досвіду для майбутнього визвольного чину. Програмна поезія Б. Лепкого зі стрілецьким мотивом «червоної калини» підсилює наміри образно: примножувати набутки стрілецького чину в документальних артефактах, берегти пам'ять про героїчні часи Визвольної війни, прищеплювати культ стрілецтва молоді, розвивати стрілецьку тему в письменстві. Звідси – культивування воєнної тематики у поезії, документальній белетристиці. Намір «pro temoга» реалізовано у рубриці «Тим, що полягли», в якій у форматі некролога втілено тему смерті стрільця і поколіннєвий намір вояцької солідарності.

Стрілецька критика здійснює генераційне самоозначення-порівняння із «втраченим поколінням» німецької літератури через рецепцію, зокрема Е. М. Ремарка, внаслідок чого стрілецтво бачить себе поколінням «невтраченим», що у власному національному військовому досвіді має яскраве переживання тріумфу перемоги, на відміну від німецьких авторів.

У параграфі 3.3.3. осмислюється «Трансляція генераційної свідомості січового стрілецтва через формат книгодруку і жанр: “Поїзд мерців” Юри Шкрумеляка». Літературна творчість у межах «Червоної Калини» зосереджена на динаміці якісних конструктивних змін у свідомості стрілецького війська у процесі занурення у межову ситуацію Визвольної війни та в стані десперації після поразки визвольних змагань і виходу з них відповідно до формули трагічного оптимізму. Через емоційно та екзистенційно достовірну художню реконструкцію «жертв і трудів» стрілецького війська, його Голгофи на різних відтинках війни це здійснив Ю. Шкрумеляк у епічній формулі з функцією новелістичного сокола «поїзда мерців», зафіксувавши особливості генераційної свідомості стрілецтва 1919 року у складній оригінальній жанрово белетристичній формі. Нарис,

хроніка, етюд, алегорія, імпресія, новела, щоденник, роман, спомин у сукупності ідентифікують наратив Ю. Шкрумеляка, засвідчуючи жанровий синтез генологічної свідомості автора, що його зумовила генераційна травма стрілецького покоління.

У четвертому підрозділі «Літературна група “Митуса”: ідейно-естетичні засади і генераційний статус» з'ясовано, що літературна група «Митуса» (1921–1922), яка «прописує» стрілецьку спільноту в літературознавстві, ідейно виходить за межі власне стрілецького угруповання. Її ідейно-естетичні установки і практика не збігаються з цінностями стрілецької військової генерації. Зasadничо та практично сфокусована насамперед на естетичних завданнях, формальних пошуках, без прив'язки до ідеології та суспільних цілей, відповідно до програмної статті В. Бобинського «Від символізму – на нові шляхи». Новий шлях до нового життя лідер групи означає образом-натяком «залізобетон», взятим із поезії «першого хороброго» В. Чумака, стверджуючи незворотність змін «зі сходу». Іншою вказівкою на радянський шлях є його тенденційна настанова прямої соціальної відповідності митця на прикладі творчості П. Тичини. Швидкий розпад групи зумовлений конфліктом амбіцій та ідеологічними розходженнями між лідером, який єдиний підтримав радянофільський напрямок, та іншими членами, учасниками ядра – Ю. Шкрумеляком, О. Бабієм, Р. Купчинським, котрі залишилися вірними стрілецьким цінностям та потребували рівності у стосунках.

П'ятий підрозділ присвячено оглядові **«Стрілецьких сил у радянофільському літературно-ідеологічному напрямку»**, за яким січове стрілецтво було причетним до його поширення в Галичині, його адепти не уникли трагічної долі «зачарованих на схід» галичан, були знищені радянським режимом. Найвизначніша роль у впровадженні радянофільського напрямку у галицький культурний контекст належить В. Бобинському, який у період із 1920 року свідомо відійшов від цінностей стрілецького покоління і власною творчою енергією живив чимало прорадянських видань, спонсорованих з-за Збруча. Широта та інтенсивність діяльності В. Бобинського спонукує сприймати його роль визначальною, лідерською. Тут січовий стрілець проявляє абсолютно іншу ідентичність – радянського критика, який обстоює принципи вульгарного соціологізму і класовий підхід до явищ літератури та мистецтва, прикладом чого є його статті «Як ми це бачимо? Очіма Галичанина про літературу радянської України» та «“Аполітичність” літератури. Про західноукраїнські літературні угруповання», друковані у місячнику «Вікна» (1927–1932), першим редактором якого був. У час 1920–1923 років митець поєднував співпрацю у виданнях радянського напрямку та стрілецького, зокрема і вів групу «Митуса». Генераційний конфлікт зі стрілецтвом окреслюють статті В. Бобинського у «Вікнах» та О. Бабія у «ЛНВ» – «Віснику» Д. Донцова, сутичка проявила категоричне розходження думок щодо світогляду та завдань літератури й остаточний відхід «бувшого» УСС від засад стрілецького військового побратимства. До кола прорадянськи зорієнтованих стрільців належать М. Ірчан, М. Кічура, В. Атаманюк, В. Гадзінський, Р. Заклинський.

У четвертому розділі «“Батьки” покоління у стрілецькому образі світу: візія і комунікація» розглянуто особливості ідейно-естетичної взаємодії

стрілецького покоління на діахронному рівні з творчими феноменами Т. Шевченка та І. Франка. У процесі свого колективного духовного життя, у здійсненні національно-визвольної місії покоління потребувало точки опори задля окреслення власних цінностей, усвідомлення колективної окремішності, власної сутності, місця в потоці історії, руху вперед. Окреслено художній, культурний вимір того генераційного значення, що його отримали постаті Т. Шевченка та І. Франка у свідомості січового стрілецтва з проблемно-тематичним, типологічним, генологічним аналізом масиву їхньої шевченкіани та франкіани. У стрілецькому образі світу вони наділені функцією духовного батьківства і провідництва, в окремих випадках постають каталізатором національної ідентичності (В. Вишиваний), на рівні поезики проявлені інтертекстуально, спорадично інтермедіально. Відкриттям розділу є і те, що стрілецька критика створила власний меморіальний жанр «меморат», у якому закумулювала усі генераційно-естетичні установки щодо своїх духовних батьків, який маркує і стрілецьку шевченкіану, і стрілецьку франкіану.

У першому підрозділі «Тарас Шевченко: окреслення генераційного зв'язку» підсумовано, що цей зв'язок має семіотичні, інтертекстуальні, жанрові параметри. Тарас Шевченко постає тим, із ким у генераційному звертанні стрілецтво окреслює власну національну екзистенцію як соборних українців, дітей «Батька Тараса», готових взяти зброю і стати армією від першого власного масштабного поколіннєвого виступу 28 червня 1914 року у Львові на порозі входження в історичний час. У бажанні ствердження зв'язку із Т. Шевченком стрілецтво витворило власну традицію меморіальності щодо нього, реалізовувану у форматі урочистих вечорів і в полі, і в запіллі, відповідних публікацій, за якою геній України – маркер національної ідентичності стрільців, пророк, який вказав їм шлях боротьби і її мету.

Параграф 4.1.1. «Від меморату – до шевченкознавства із визвольною місією» сфокусовано на масиві стрілецької критики, присвяченої Тарасові Шевченкові, реалізованої через жанр меморату. Аналіз зразків меморату з погляду конструювання у ньому генераційного його образу та відповідності задекларованому жанру підтверджує, що феномен Т. Шевченка потрактовано відповідно до генераційних установок січового стрілецтва – батьком покоління і його визвольного збройного чину, провідником-пророком, національним генієм, стрілецьким провідником, ідейним натхненником визвольної збройної місії. Пропозиції О. Бабія, В. Бобинського, М. Матіїва-Мельника, К. Трильовського, М. Голубця, М. Яцківа переважно зберігають усі складові змістової структури меморату, у різних пропорціях також можна спостерегти, що вони комплікуються з іншими жанровими формами, художніми та науковими, – апострофою, ліричним етюдом, компаративістською текстологічною студією, виходять за межі літературознавства.

«Шевченкознавча практика Луки Луціва», проаналізована у *параграфі 4.1.2*, є прикладом того, що стрілецтво спромоглося сформуванню власну наукову візію Шевченкового феномена. В її основі – національно-екзистенційний підхід та вимоги українського історичного моменту, тобто потреба національного визволення, і вбачання у творчості Шевченка квінтесенції державницьких

змагань, а в шевченкознавстві – галузі з визвольною місією. Від розвідки «Август Харамбашіч і Тарас Шевченко» до «Т. Шевченко – співець української слави і волі» Л. Луців зосереджується на проблемах національної екзистенції, духу епохи, тотожності індивідуальної творчості з національною та державницькою енергією народу у феномені Т. Шевченка, наділяючи праці значним полемічним зарядом боротьби за Шевченка з імперськими, більшовицькими фальсифікаціями, реалізуючи наміри філологічно, публіцистично з додаванням компаративного, психоаналітичного та історичного підходів.

У параграфі 4.1.3. «Тарас Шевченко як художній образ, протообраз, прототекст і контекст» встановлено, що інтертекстуальну взаємодію з текстом Т. Шевченка та його життєтворчістю стрілецька література і мистецтво здійснюють розлого, вміщаючи у комунікації усю глибину буттєвих і творчих переживань, представляючи Т. Шевченка на рівні художнього образу, протообразу, прототексту і контексту. Шевченкова творчість функціонує у художньому світі стрілецтва як джерело ідей, настроїв, образів та мотивів, з допомогою якого можливо конструювати візію нової української дійсності, висловлювати власну ідентичність та ідеали. Т. Шевченко-митець постає зразком громадянської поведінки, генерує у наступників мотив співця, «ars poetica», мотив дум, проминання часу, жанр думки, прийом сну. Твори «Мені однаково», «Заповіт», «Садок вишневий коло хати», «Мені тринадцятий минало», послання «І мертвим і живим», загалом «Кобзар» пуантують стрілецький діалог М. Кураха, В. Вишиваного, В. Атаманюка, О. Шандури, В. Лебедової, М. Ірчана, М. Матіїва-Мельника, В. Бобинського, О. Бабія та ін. У стрілецькій образотворчій шевченкіані – інтерпретація Шевченкового буттєвого досвіду в драматичних екзистенційних рамках актуального стрілецького соціально-історичного часу (Л. Гец, О. Сорохтей, М. Гаврилко, О. Курилас).

Другий підрозділ «Іван Франко і стрілецька галицька молодіж у життєвій комунікації» націлено на з'ясування тих обставин певних біографічно-ситуативних дотичностей стрілецької молоді порослі до постаті Івана Франка, що детермінували горизонт її ідейно-естетичної рецепції. Адже стрілецька увага до феномена І. Франка, на відміну від Шевченкового, виростала із усвідомлення присутності І. Франка в епОсі, обсервувань його на вулиці, на його відчитах, із текстів його послань «до молодіжі», а також із усвідомлення поколінневої єдності і спільної вояцької долі з Франковими синами. У стрілецькій мемуаристиці на фоні безпосередніх «вражінь» вирізняється меморіальна складова з генераційним поглядом на І. Франка. Участь стрілецтва у похороні І. Франка, власне військова реакція на цю подію була способом висловити ставлення до Франка як провідника покоління і першого січового стрільця.

У параграфі 4.2.1 з'ясовано ідейно-естетичні особливості «Формування меморіального дискурсу», яке розпочалося від моменту відходу І. Франка у вічність 1916 року. Особливе місце у його творенні належить часописам «Шляхи» та «Вістник Пресової Кватири УСС», які системно відгукнулися на смерть І. Франка, про що ідеться відповідно у параграфах 4.2.2. «“Подзвінне” “першому жовніру” у стрілецьких “Шляхах”» та 4.2.3. «“Вістник Пресової Кватири Українських Січових Стрільців” (1916) як джерело стрілецької франкіани».

В емоційно загострених «подзвінних» (М. Комариця), меморіальних публікаціях стрілецьтво зафіксувало стан душевної пустки після смерті І. Франка із опертям на наскрізні формули-концепти з генераційним значенням постаті – першого січового стрільця, січового стрільця, січового стрільця з молотом (каменяра), бойового побратима, духовного батька, вчителя, героя, приймаючи своїми і суспільні формули як пророка, провідника, Мойсея, каменяра, титана, мученика, надлюдини, Христа. Себе означає в генераційному зв'язку меншими каменярами, дітьми, що їх покликано до державницької праці. При цьому творчість самого Івана Франка постає джерелом для стрілецьких франкознавчих «формул».

Проаналізовані дописи розширюють жанрові межі системи меморіальних літературних жанрів (епітафія, прощальне посмертне слово, поминальник) – прикладами ліризованого етюда-некролога («Semper tūo»), ліризованого спомину-етюда (М. Островерха), алегоричного меморіального оповідання (М. Угрин), поетичної дедикації, похоронної промови, кондоленційних формул, похоронних дедикаційних надписів. Пропам'ятний вектор відзначає і стрілецьку мемуаристику з темою Івана Франка, яка досі окремо не актуалізувалася.

У параграфі 4.2.4. «Іван Франко як художній образ, протообраз, прототекст і контекст» розкрито, що стрілецька літературна творчість перебувала в ідейно-естетичній комунікації із Франковою, що виявилася і джерелом натхнення, і поетичним зразком для висловлення патріотичних та інтимних інтенцій. Інтертекстуальна взаємодія з музою І. Франка виявляє різні рівні художнього стрілецького переживання – від натяку, алюзії до прямої цитати, від ритмічних перегуків до думки, позначеної зразками «Мойсея», «Вічного революціонера», «Каменярів», «Не пора», «Ботокудів», «Зів'ялого листя», що у підсумку акцентує стрілецьку ідентичність у їхній творчості.

У п'ятому розділі «Стрілецьке покоління та “інші” сучасники: означення поколінневої ідентичності і меж» актуалізовано проблему генераційних рамок поміж січовим стрілецьтвом та іншими групами його сучасників, розкриття якої зачіпає питання біографічного та літературного сприйняття поколінневої ідентичності, завдяки чому «силове поле» покоління, його ідейно-естетичні цінності здатні роз(по)ширюватися. Літературознавчий дискурс спонукав проаналізувати точки дотику життєтворчості «Молодої Музи» та військової групи УНР зі стрілецькою літературною спільністю.

У першому підрозділі «“Молода Муза” у силовому полі УСС» та його трьох параграфів 5.1.1. «Василь Пачовський як учасник військової фаланги», 5.1.2. «Степан Чарнецький: стрілецький вектор життєтворчості», 5.1.3. «Микола Голубець: творення мілітарної ідейно-естетичної цілості» простежено, що, функціонуючи в потоці життя з іншими сучасниками в часовій синхронії, січове стрілецьтво витворювало власні поколінневі межі, кореспондувало зі старшими і відомими «молодомузівцями», які увійшли до стрілецького силового поля, підтримали цінності покоління, творчо і життєво здійснили із ними акт історичної солідарності, таким способом реалізувавшись у поколінневій іпостасі братів, військових побратимів, «своїх».

«Молодомузівці» означували себе «музою у стрілецькому однострої» (М. Яцків), поділяли генераційне стрілецьке «ми», редукуючи «молодомузівську»

виразно естетську ідентичність, артикульовану у гаслі «мистецтво для мистецтва», із поривом «ins Blau», беручи участь у здійсненні стрілецької визвольної ідеї, висловлюючись щодо нової ідентичності і місця в історії. У В. Пачовського – «з вами і між вами», у М. Голубця та О. Луцького – «я – жовнір», у С. Чарнецького – «побратим під прикриттям», у Б. Лепкого – «наставник», у М. Яцківа – «ми в перших рядах». Єдиний С. Чарнецький намагався закріпити за собою опінію лише митця-«богеміста», але «за кадром» публічної думки твердо в контексті свого життєпису залишив стрілецькі координати. У «молодомузівців» січові стрільці взяли приклад символізму, сприйнявши його зразком, поставу чуттєвого «я», комплекс «вразливця» трансформували у стрілецькому гедоністичному мотиві утвердження життя в умовах смерті, а загалом вони усі були собі рівними, незважаючи на поетичну славу і авторитет «старших», вікову різницю. Власною присутністю, співдією, співтворчістю «молодомузівці» сприяли розширенню літературно-ідейних обріїв стрілецького покоління, укріпили його теми, лейтмотиви, спричинилися до їхньої широкої трансляції.

У *другому підрозділі «Два військові покоління: проблема генераційного означення»* ідеться, що хронологічно січові стрільці також передували утворенню ще однієї військової групи, пов'язаної з форматом армії УНР. На основі аналізу літературно-критичних роздумів Є. Маланюка, Б. І. Антонича, життєписів армійців УНР, що склали основу «Празької школи» – «Вісниківської квадриги», військових мемуарів артикульовано пропозицію про два військові покоління в одній Визвольній війні українського народу 1914–1920 років та історії літератури і різні їхні літературні траєкторії з огляду на різноманітні ідейно-естетичні, тематичні та образні маркери генераційної ідентичності. Адже кожна поколіннева ланка спільні теми соборності, Листопада, героя, героїчної історичної траєкторії війська насичує власними колективними візіями. Також військовий стрілецький досвід став конструктивним для армійців УНР, літературний також слугував певною психологічною точкою опори в деспераційних табірних умовах.

У «Загальних висновках» підсумовано результати дослідження.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проявлення літературного феномену Українських Січових Стрільців детерміновано межами військової спільноти, військового покоління і колом завдань політично-державницького характеру, які військова єдність перед собою ставила і розпросторювала на всі ділянки власного буття. Він поставав на перехресті соціальних обставин мілітарного структурування українського галицького суспільства і його молоді порослі та історичних духовних викликів, зумовлений функціонуванням січово-стрілецької спільноти. Літературна діяльність становила частину національно-визвольної стратегії армії у час національно-визвольних змагань, була «актом історичної солідарності». А у 1920–1930-х роках – висловом патріотичного обов'язку та військової ідентичності ветеранів, які до кінця власних днів зберегли у власній свідомості буттєвий модус військовика-стрільця.

Аналіз стрілецької історіографії спонукав до формування методологічного дослідницького принципу історизму, до висновку про військову формацію Українських Січових Стрільців як способу існування та соціальної ідентифікації мілітарно налаштованої галицької української молоді, тобто військового покоління, із «місцерозташуванням» у середовищі українського радикального політичного руху і молодіжних парамілітарних гуртів. Маніфестаційне окреслення генераційної місії юнацтва відбулося у площині політично-державницьких завдань із ідеєю озброєності, реалізувалося у форматі Шевченківського здвигу 28 червня 1914 року. Із початком Першої світової війни розпочинається колективний досвід генерації у форматі власного війська. У Легіоні Українських Січових Стрільців скристалізувалася військова ідентичність означеної поколінневої ланки і розпочався процес літературного омовлення генераційного статусу військової спільноти, її цінностей та місії, який зберігав власну тяглисть і під час реорганізації Легіону в структурі Української Галицької Армії, і поза нею після війни.

Методологічно необхідним було звернення уваги на поняття спільноти і його науковий статус та дослідницькі можливості в соціології, культурології, історії, в практиці та теорії літературознавства. Соціологія за допомогою структуралістського, постструктуралістського підходів формує такий фокус рецепції групи, у якому це структура, яка відповідно до законів структурного самоокреслення, змагає будовою та життєдіяльністю до цілісності, саморегулювання і трансформації, щоб встановлювати та фіксувати взаємозв'язки та ієрархію частин у межах цілого, зберігати їх життєвість, здатності до внутрішньоструктурних переходів. Генераційний феномен як діахронну соціальну структуру наділено когнітивними можливостями акумулювання, систематизації та передачі духовного досвіду людини і соціуму в процесі цивілізаційного розвитку. В історико-літературній практиці поступово окреслюється тенденція дослідження явищ літератури як генераційних феноменів і триває процес пристосування загальних культурологічних ідей і методик до конкретних дослідницьких потреб; у випадку військової спільноти Українських Січових Стрільців як формації, зануреної у соціально-історичний час, структурно-генераційний підхід видається придатним із доповненнями ідеями теорії генерацій – П. Бурдьє щодо соціологічної теорії поля, Х. О.-і-Гассета щодо феноменологічної концепції динаміки часів, К. Маннгейма щодо концепції «місцярозташування».

В історії життєтворчості військової спільноти Українських Січових Стрільців варто виокремити два етапи. Перший етап охоплює 14–20-ті роки ХХ століття, який стосується початку окреслення покоління у літературних межах, автономізації літературного життя, вироблення засад діяльності в умовах воєнних дій, загалом початкових кроків до промислового здійснення літературної політики і практики. Другий етап позначений уже розширенням літературної діяльності січового стрілецтва, створенням літературної індустрії.

У період Визвольної війни, що був першим етапом функціонування літературної структури січового стрілецтва, із нуля відбулося початкове динамічне формування власного літературного середовища як автономії,

заснованої на власних коштах, персональних ресурсах та періодичних виданнях. Тут виокремилися види стрілецьких літспільнот – організація, літературне видання, творчий союз, літературне коло в межах новинарського та літературно-мистецького форматів. «Пресова Кватира» (1915) як організація здійснювала початково літературний менеджмент, керувала літературним життям. «Вістник Пресової квартири» (1916), рукописні, гектографічні гумористичні видання 1915–1918 років («Новініяда», «Бомба», «Самопал», «Самохотник» («Український самохотник»), «Республіканський самохотник», «Червона Калина», «Усусу»), журнали «Шляхи», «Світ», вузькопрофільні політично-військові газети «Стрелець», «Будучина» стали космотвірними точками літературної автономії, середовищами формування і шліфування стрілецьких талантів, творчих груп, літературних союзів, визначення творчих та лідерських якостей. У цей час стрілецтво закріпило власний образ світу, інтонації, основні художні концепти, що отримують розвиток у наступному періоді.

Образ світу є художньою проекцією генераційного способу розуміння, організований полярно на перетині бінарних опозицій «свій»–«чужий», «життя»–«смерть» у межовій ситуації та хронотопі визвольних змагань, маркований образами-концептами походу, бою, могили, труни, бурі, хуртовини. Герой стрілецького світу – насамперед стрілець, військовий, носій генераційних цінностей та установок у стані екзистенційного максимуму, життєвої стійкості, що розгорнеться у світоглядну призму трагічного оптимізму, модифікований образними парадигмами бравого стрільця-молодця, «тих, що полягли», «поїзда мерців», сконструйованих на основі реальної стрілецької характерології. У міжвоєнний період семантика «чужого» поширюється і на тих стрільців, що зрадили стрілецькій ідеї і цінностям військової спільноти.

Вершинним літературним проектом стрілецтва цього часу є часопис «Шляхи» (1915–1918) як видимий знак стрілецької спільноти, вдала форма літературної маніфестації стрілецької ідеї. Часопис допомагає прояснити генераційну взаємодію стрілецтва та Д. Донцова, якого бачать у якості старшого товариша, наставника, «своїм», хто належить до спільного «ми». У цей час стрільці прикладами стоїчності, зафіксованими на сторінках журналу, інспірували появу формули Д. Донцова «трагічний оптимізм». У журналі автори розширюють межі власної жанрової свідомості (оповідання, новела), темарію (образ жінки-стрільця, летунська тема, пригодницько-авантюрна). У літературній структурі журналу «Світ» (1917–1918) спостерігається розширення кількісного складу стрілецького літературного кола. Образ світу доповнюється виміром кінцесвітнього і концептом руїни, що зумовлено третім роком війни. Відбулося збагачення лірики комплексом приватних мотивів. Стрілецька критика посилює власні методологічні позиції соціологічним підходом та культурно-історичним. Лідером літературного кола «Будучини» постає В. Гадзінський, інші автори демонструють літературний хист, експресію вислову, актуалізують тему соборності відповідно до поточних політичних подій. У «Стрільці» (1919) літературне коло, очолюване В. Пачовським, збагатило стрілецьку тематику історіософськими мотивами, зумовленими подіями Злуки, російської інтервенції та польсько-української війни.

У міжвоєнний період, у несприятливих політичних умовах чужої держави, стрілецька спільнота застосувала набутий досвід літературної самоорганізації в літературно-пресових структурах більшого масштабу, системної діяльності, а також новий для себе досвід літературного видавництва, впритул наблизилася до ідеї стрілецької літературної індустрії у Львові із мережею видань, авторів, критиків, видавництвом, публічними заходами, рекламою. Лінійка стрілецьких гумористичних літературних видань («Будяк», «Маски», «Зиз», «Жорна»), періодика («Історичний Календар-Альманах», «Літопис “Червоної Калини”») та книгодруки стрілецького видавничого концерну «Червона Калина», платформа відновленого зі стрілецької ініціативи і підтримки «Літературно-Наукового Вістника» демонстрували масштаб літературної присутності стрілецького покоління в інформаційному просторі, створювали можливості трансляції власних ідей, власних творів, завойовувати уми молоді, готувати її до продовження боротьби в умовах окупації. Їхніми зусиллями укріпився літературно-ідеологічний напрям «націоналістів», початково пов’язаний у літературознавстві виключно з іменем Д. Донцова та його впливом. Поле покоління розширюється за рахунок появи нових «своїх» авторів із рядів стрілецтва, також армії УНР, і цивільних, що симпатизують стрілецькій ідеї. Окремі стрілецькі літератори зазнають суттєвої популярності. У здійсненні визвольної програми застосують набуті прийоми. В образі світу наскрізним є мотив Листопада, із яким стрілецьтво концентрує власні історіософські переживання перемоги у Визвольній війні і створення власної держави, акцентування українськості Львова. Завдяки стрілецьтву тема увійшла у суспільну свідомість як квінтесенція стрілецької ідеї, інспірувала молодших авторів. Проявляючи одночасно інтерес до утилітарного аспекту творчості та неутилітарного, власне ігрового, тобто «націоналістичного» та «естетського» «літературно-ідеологічних напрямків», поміж поставою «*homo militans*» і «*homo ludens*» стрілецьтво врешті зафіксувалося на звичному для себе, відповідно до колективних цінностей спільноти, «націоналістичному», при цьому побачивши загрозу у фашистській ідеології з її антисемітськими настановами та політикою національної дискримінації і комплексом вождизму, прийоми антигрупи, антиманіфесту слугували обстоюванню власної естетики «від супротивного».

Стрілецька критика виступає в обстоюванні поколінневої ідентичності, є способом висловлення підтримки «своїм» авторам незалежно від дислокації у пресі, створення інформаційних приводів із допомогою рецензій. На сторінках «Літопису Червоної Калини» стрілецька критика означає генераційне «ми» в протиставленні до цінностей «втраченого покоління», окресленого романістикою Е. М. Ремарка, артикулюючи себе «невтраченим» поколінням, поколінням перемоги.

Літературна історія групи «Митуса» (1921–1922) і рецепція у стрілецькому середовищі її програми та змісту журналу, поведінки лідера В. Бобинського, остаточна полеміка із О. Бабієм на стрілецьку тему засвідчила спочатку її ідеологічну розмитість, а згодом, у зв’язку зі системною співпрацею В. Бобинського у прорадянських виданнях та таким же ідейним вектором його публікацій, остаточний розрив між тими, хто зберіг військову ідентичність, і

тими, хто від неї відмовився. По суті, група «Митуса» опосередковано виявила симпатії частини стрілецтва до радянофільських ідей, В. Бобинський після розпаду групи продовжив бути модератором прорадянського напрямку в Галичині, підтриманого також зусиллями В. Атаманюка, М. Кічури, В. Гадзінського, Р. Заклинського. Ідейна настороженість стрільців до засад і практики групи «Митуса» спровокувала таке ж ставлення до модерністських її експериментів, у результаті стильова течія отримала в стрілецькій рецепції ідеологічні характеристики (більшовицький футуризм), загалом же стиль потрактовано в генераційному самовизначенні та самопрезентації січового стрілецтва вторинним. Покоління обрало собі насамперед тематичні, образні, жанрові пошуки, стильово реалізуючись насамперед у поезії символізму, реалізму, навіть незважаючи на критику молоді генерації тридцятих років. Белетристичним прикладом генераційної свідомості стрілецтва постає «Поїзд мерців» Ю. Шкрумеляка, символістський за стилем, документально достовірний на рівні факту, емоційних межових переживань, реконструкції стрілецької історії крізь призму граничної ситуації.

Батьками покоління у художній візії представлено Т. Шевченка та І. Франка, генераційний діалог із якими реалізовано інтертекстуально, інтермедіально. Самі постаті отримують художню реалізацію у стрілецькому тексті на рівні протообразу, образу, прототексту і контексту, функціонуючи як ідейно-естетичне джерело і зразок. Виокремлюються тематичні меморіальні дискурси із наскрізними формулами генераційного сприйняття, втілені в оригінальному жанрі стрілецької критики (меморат), який виходить власне за межі наукових форм у простір художності, публіцистизму. Із Т. Шевченком, пророком-провідником, стрілецьке покоління пов'язує власну національну екзистенцію як соборних українців, мілітарних дітей батька Тараса, ще від першого свого маніфестаційного виступу. Також стрілецтво вважає шевченкознавство науковою галуззю з національно-визвольною місією, вбачаючи у творчості генія квінтесенцію національного духу й української визвольної ідеї. Генераційне значення Франкової постаті в образі світу проявляється художніми модифікаціями, зумовленими безпосередніми враженнями молоді від перебування в живому силовому полі інтелектуального маєстату І. Франка, прикладу його життя, його ставлення до стрілецтва у перші роки життя Легіону, а саме як першого січового стрільця, січового стрільця із молотом у руках, бойового побратима, вчителя і духовного батька, героя, нанизуючи ці формули на суспільні – пророка, провідника, Мойсея, каменяра, мученика, Христа та надлюдини, сприймаючи ці означення своїми і транслуючи їх текстуально. Себе ж представляють у генераційному зв'язку меншими каменярами, дітьми, покликаними до державницької праці. Діалог із Франком від моменту його відходу у вічність окреслений меморіальними жанрами, лінійку яких стрільці розвинули.

Межуючи на синхронному рівні із сучасниками-молодомузівцями, завдячують їм розширення меж стрілецького силового поля. У тісній взаємодії зі стрілецьким середовищем відбулись зміни в естетській свідомості «музаків», що проявилось в новому окресленні їхнього творчого і життєвого «я» «причетних», «учасників», «братів». Символізм молодомузівців став прикладом стилю, що у

стрільців набув поколіннєвого сенсу. Стрілецька військова ланка виробила власні генераційні теми, цілком відмінні від актуалізованих творчістю другого військового покоління сучасників – із армії УНР, перебуваючи у статусі і національного, і громадянського прикладу (Є. Маланюк), поділяючи спільні соборницькі настанови.

Список опублікованих праць за темою дисертації (монографії):

Монографія

1. Роздольська І. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с.

Рецензії:

Мацевко-Бекерська Л. Коли «пам'ятати» і «знати» означає «бути». Рецензія на монографію Роздольської Ірини «Літературний феномен Українських Січових Стрільців: функціонування та структура покоління». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молод. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 32. Т. 2. С. 249–251.

Кузьменко О. Коли життя – маніфест творіння, а творчість – національна максима. [рец.] Ірина Роздольська. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: функціонування та структура покоління: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с. *Народознавчі зошити*. 2020. № 6 (156). С. 1484–1487.

Парубій У. [рец.] Ірина Роздольська. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: функціонування та структура покоління: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с. *Вісник НТШ*. 2020. Ч. 64 (осінь–зима). С. 109–110.

Статті в наукових фахових виданнях України, в тому числі з індексацією в наукометричних базах

2. Роздольська І. Василь Пачовський як учасник стрілецького покоління. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. Вип. 67. Ч. 1. С. 230–243.
3. Роздольська І. «Вістник Пресової Кватири Українських Січових Стрільців» як джерело стрілецької франкіани. *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2018. Вип. 83. С. 219–226.
4. Роздольська І. Журнал «Світ» як літературна платформа Українських Січових Стрільців. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: літературознавство*. Київ: Видавничий дім Д. Бураго, 2020. Вип. 1 (95). С. 163–180. (Індексовано в Index Copernicus, Google Scholar, Open Academic Journal Index).
5. Роздольська І. Життєтворчість Українських Січових Стрільців у журналі «Маски». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молод. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені*

- Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 31. Т. 2. С. 217–222. (Індексовано в Index Copernicus).
6. Роздольська І. Літературна група Українських Січових Стрільців «Митуса»: ідейно-естетичні засади і генераційний статус. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молод. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Т. 4. С. 4–9. (Індексовано в Index Copernicus).
 7. Роздольська І. Літературний профіль Українських Січових Стрільців у журналі «Будяк» (1921–1923). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молод. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 30. Т. 3. С. 64–70. (Індексовано в Index Copernicus).
 8. Роздольська І. Літературний силует стрілецького покоління у «Вістнику Пресової Кватири». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: філологія. Зб. наук. праць. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 43. Т. 1. С. 84–87.
 9. Роздольська І. Літературний феномен Українських Січових Стрільців в об'єктиві літературознавства: візія стрілецької структури. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: літературознавство*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. Вип. 4 (94). С. 168–186. (Індексовано в Index Copernicus, Google Scholar, Open Academic Journal Index).
 10. Роздольська І. Літературно-ідеологічні домінанти літературно-критичної постави Л. Луціва-критика у 1920–1930-х роках. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2020. Вип. 13. Т. 3. С. 132–136.
 11. Роздольська І. «Молода Муза» і Українські Січові Стрільці: проблема генераційних меж. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 31 (70). № 1, 2020. Ч. 3. С. 218–223. (Індексовано в Index Copernicus).
 12. Роздольська І. «Поїзд мерців» Юрія Шкрумеляка: особливості стрілецької генераційної та жанрової свідомості. *Волинь філологічна: текст і контекст*. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. № 25: література non-fiction. С. 170–177.
 13. Роздольська І. Степан Чарнецький як учасник стрілецького покоління. *Південний архів. Філологічні науки: зб. наук. праць*. Вип. 82. Херсон: Херсонський державний університет, 2020. С. 21–28. (Індексовано в Index Copernicus).
 14. Роздольська І. Стрілецька критика у «Літературно-Науковому Вістнику» – «Вістнику» періоду міжвоєнтя. *Вісник Харківського університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2020. Вип. 84. С. 22–28. (Індексовано в Eurasian Scientific Journal Index).

15. Роздольська І. Стрілецька тема у дослідницькому полі фольклористики. *Міфологія і фольклор: загальноукраїнський науково-освітній журнал*. Львів, 2017. № 1–4. С. 70–74.
16. Роздольська І. Стрілецький шевченкознавчий меморат: жанрові та генераційні особливості. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: літературознавство. Тернопіль: ТНПУ, 2019. Вип. 51. С. 107–122.
17. Роздольська І. Українські Січові Стрільці у радянській літературно-ідеологічному напрямку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: філологія. Зб. наук. праць. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2019. Вип. 44. С. 59–63. (Індексовано в Index Copernicus).
18. Роздольська І. Феномен Тараса Шевченка у генераційному сприйнятті Українських Січових Стрільців. *Література. Фольклор. Проблеми поетики. Науковий збірник*. Київ: ВПЦ Київського університету, 2017. Вип. 42. С. 142–151.
19. Яремчук І. [Роздольська І.] Літературний силует стрілецького покоління у часописі «Будучина». *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2016. Вип. 81. С. 46–61.
20. Яремчук І. [Роздольська І.] Лука Луців як шевченкознавець у журналі «ЛНВ»-«Вісник». *Наукові записки*. Вип. 124. Серія: філологічні науки (літературознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 193–201.
21. Яремчук І. [Роздольська І.] Пам'яті Лесі Українки: Меморіальна критика Миколи Голубця. *Слово і час: науково-теоретичний журнал*. 2016. № 5 (665). С. 31–39.
22. Яремчук І. [Роздольська І.] Франкова присутність у літературній творчості Українських Січових Стрільців. *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2011. Вип. 74. С. 190–198.
23. Яремчук І. [Роздольська І.] Художня шевченкіана Українських Січових Стрільців. *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2013. Вип. 77. С. 125–140.
24. Роздольська І. Лицарі «Червоної Калини» у її «Літописі»: штрихи до портрета. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2019. № 46. С. 76–90.
25. Роздольська І. Культурно-історичні умови формування Українських Січових Стрільців як військового покоління. *Народознавчі зошити*. 2020. № 6 (156). С. 1437–1444.

*Статті в наукових виданнях іноземних держав,
в тому числі з індексацією в наукометричних базах*

26. Роздольська І. Володимир Гадзінський – письменник із Легіону Українських Січових Стрільців. *Spheres of Culture: Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies* / Ed. by Ihor Nabytovych. Lublin, 2017. Vol. XVI. P. 214–224.

27. Роздольська І. Євген Маланюк і Українські Січові стрільці: проблема генераційного означення воєнних поколінь в літературі. *Spheres of Culture: Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies* / ed. by Ihor Nabytovych. Lublin, 2018. Vol. XVII. С. 166–176.
28. Роздольська І. / Rozdolska I. Літературна тема часопису «Стрілець»: штрихи до силуети покоління». *Studia methodologica*. 2019. Vol. 49. Р. 4–18. Ternopil': Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University (UKRAINE), Jan Kochanowski University in Kielce (POLAND). URL: <https://studiamethodologica.com/index.php/journal/article/view/1> (Індексовано в Index Copernicus.)
29. Роздольська І. В. Літературне покоління Українських Січових Стрільців як наукова проблема. *Contemporary issues in philological sciences: experience of scholars and educationalists of Poland and Ukraine: International research and practice conference*. Lublin (Poland): Lublin Science and technology park S.A., 2017. Р. 59–63.
30. Роздольська І. Поняття літературної спільноти у практиці українського літературознавства / Rozdolska I. The concept of the literary community in the practice of ukrainian literature studies. *Studia methodologica*. 2020. Vol. 50. Р. 86–99. URL: <https://studiamethodologica.com/index.php/journal/article/view/42> (Індексовано в Index Copernicus).

Додаткові публікації

31. Яремчук І. [Роздольська І.] Стрілецька поезія і Тарас Шевченко. Шевченківська енциклопедія: в 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова), М. П. Бондар, О. В. Боронь (відпов. секретар), С. А. Гальченко, П. Ю. Гриценко, І. М. Дзюба, Р. Я. Пилпчук, Г. А. Скрипник, В. Л. Смілянська (заступник голови), Д. В. Стус, Н. П. Чамата; передм. І. Дзюби. Т. 5: Пе–С / за ред. О. В. Бороня та В. Л. Смілянської. Київ: НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2015. С. 992–995.
32. Яремчук І. [Роздольська І.] Шевченкознавча діяльність Луки Луціва у США: проблема хронології та генетичного контексту. *Тарас Шевченко: Апостол правди і науки: матеріали Міжнар. наук. шевченківської конф.* Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. С. 325–334.
33. Яремчук І. [Роздольська І.] Берегиня стрілецької слави. *Дзвін: щомісячний літ.-мист. та громад.-політ. часопис Національної спілки письменників України*. Львів, 2010 № 1. С. 135–137. Рец. на кн.: Кузьменко О. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2009. 296 с.
34. Яремчук – Роздольська І. Відбутися Державою у Слові. *Записки НТШ*. Т. СCLVII: праці філологічної секції. Львів, 2009. С. 764–767. Рец. на кн.: Мафтин Н. В. Західноукраїнська та еміграційна проза 20–30-х років ХХ століття: парадигма реконквісти: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. 356 с.

35. Яремчук І. [Роздольська І.] «А ми тую червону калину підійmemo...». *Міфологія і фольклор: загальноукраїнський науково-освітній журнал*. 2010. № 3–4 (7). С. 124–126. Рец. на кн.: Кузьменко О. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2009. 296 с.
36. Роздольська І. Стрілецьке покоління в оцінці Євгена Маланюка. «Його постать роки одягають у бронзу»: зб. наук. праць. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 236–244.
37. Яремчук І. [Роздольська І.] «Ближні» Тимофія Бордуляка в оцінці Луки Луціва. *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2013. Вип. 77. С. 266–278.
38. Роздольська І. Феномен Івана Франка у меморіальному дискурсі січового стрілецтва «Іван Франко: «Я єсть пролог...»»: м-ли Міжнародного наук. конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка, м. Львів, 22–24 верес. 2016: у 2 т. Т. 2. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. С. 139–156.
39. Роздольська І. Осмислити дискурс катастрофізму українського фольклору *Слово і час*. 2019. № 12. С. 103–106. Рец. на кн.: Кузьменко О. Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн): монографія. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2018. 728 с.
40. Роздольська І. Вільгельм Габсбург (Василь Вишиваний) у поетичних координатах українського і стрілецького буття. *IX Міжнародний конгрес україністів. Літературознавство: зб. наук. статей (до 100-річчя Національної академії наук України)* / голов. ред.: С. Пирожков, А. Загородній, Г. Скрипник; НАН України; ІМФЕ ім. Т. Рильського. Київ, 2018. С. 253–259.
41. Роздольська І. Тема Івана Франка у стрілецькому часопису «Шляхи». *Українське літературознавство*. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2020. Вип. 85. С. 286–294.
42. Роздольська І. Два воєнні покоління в Маланюкових роздумах. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2020. № 47–48. С. 124–135.

АНОТАЦІЯ

Роздольська І. В. Літературний феномен Українських Січових Стрільців: функціонування та структура покоління. – Монографія.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2021.

У п'яти розділах представлено літературний портрет Українських Січових Стрільців як ідеологічно-естетичної сукупності із генераційними чинниками, у процесі її життєтворчості під час Визвольної війни (1914–1920) та міжвоєнтя (1921–1939). Висвітлено теоретико-методологічні підстави осмислення

літературних явищ, закорінених у соціально-історичні час і середовище, з увагою до поняття групи; зв'язок стрілецьких літературних продуктів зі «стрілецькою ідеєю», способи літературної структурованості стрілецтва з увагою до його творчих кіл, створених у межах пресових форматів, способів маніфестування його літературної присутності в інформаційному просторі, ряди стрілецьких персоналій. Образ стрілецького світу реалізовано з погляду проблематики, поезики, власне інтертекстуальності, генології та діахронної художньої співдії.

Ключові слова: Українські Січові Стрільці, література, група, генерація, ідентичність, образ світу, герой, стрілецька критика, Т. Шевченко, І. Франко.

АННОТАЦІЯ

Роздольська І. В. Літературний феномен Українських Сечевих Стрельцов: функціонування і структура покоління. – Монографія.

Дисертація на соискання научної ступені доктора філологічних наук по спеціальності 10.01.01 – українська література. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2021.

В п'яти розділах представлений літературний портрет Українських Сечевих Стрельцов як ідеологічно-естетичного содружества із генераційними факторами, в процесі його життєтворчості во время Освободительной войны (1914–1920) і після неї (1921–1939). Розглянуті теоретично-методологічні основи до осмислення літературних явищ, вошедших в соціально-історичне время і простір з наступним розглядом поняття групи; зв'язок стрілецьких літературних продуктів зі «стрілецькою ідеєю», способи літературного структурування стрілецтва з розглядом творчих кіл, створених всередині форматів преси, способів маніфестування його літературного присутства в інформаційному просторі, ряди стрілецьких персоналій. Образ стрілецького світу реалізований виходячи з проблематики, поезики, особливо інтертекстуальності, генології і діахронного художественного взаємодіяння.

Ключевые слова: Українские Сечевые Стрельцы, література, група, генерація, ідентичність, образ світу, герой, стрілецька критика, Т. Шевченко, І. Франко.

SUMMARY

Rozdolska I. V Literary phenomenon of Ukrainian Sich Riflemen: functioning and structure of generation. – Monograph.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philological sciences on a specialty 10.01.01 – ukrainian literature. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2021.

The dissertation considers the literary silhouette of Ukrainian Sich Riflemen in the process of its literary existence during the Liberation War of 1914–1920 and the interwar period 1921–1939.

The five chapters consider the theoretical and methodological foundations of understanding literary phenomenon, firmly rooted in socio-historical time and the social environment with attention to the concept of the group, and its varieties. They highlight the relationship of literary products with the tasks of national liberation struggle and ideology of generational riflemen link, ways of literary self-presentation and structuring of riflemen within a separate historical segment with attention to the literary circles of riflemen youth, created within the press forms, ways of manifesting its literary presence and generational collective «we» in the information space, links of riflemen personalities. The maximum possible completeness of its reconstruction was facilitated by the focus on the peculiarities of self-organization, functioning, ties with the military environment and the military idea of the generation.

The literary military phenomenon of military group is opened up considering its boundary nature – among politics and nature and those liberation struggles, that appeared before sich riflemen.

Interpretation of the riflemen world is based on the little known and unknown material of riflemen publications and issues from the view of problematics and poetics, especially of the intertextuality, genealogy and ideologically-aesthetic cooperation with other generational links of predecessors and contemporaries.

The literary silhouette of the Ukrainian Sich Riflemen is represented by an ideologized creative community that grows out of the generational determinants of the creative military community, set up to create its own force field, industry and expand its own borders, that seeks its own place in the flow of history and determines it based on the ideological and artistic values of predecessors.

The literary phenomenon is caused by the functioning of the Sich-Riflemen community. Literary activity was a part of the national liberation strategy of the army during the national liberation struggle and it was «act of historical solidarity». And in the 1920s and 1930s, it was an expression of the patriotic duty and military identity of veterans, who kept the existential mode of a soldier-rifleman in their minds until the end of their own days.

The literary structure of riflemen during two periods with attention to the image of the world as a continuation of the generational worldview is outlined with the help of an interdisciplinary approach based on comparative-historical and its genetic, typological, intertextual, intermediate types, philological, biographical, bibliographic, psychological, semiotic, national-existential, problem-thematic and complex-system methods together with the form of literary portrait.

During the Liberation War, which was the first stage of the literary structure of the Sich Riflemen, the initial dynamic formation of its own literary environment as an autonomy based on its own funds, personal resources and periodicals. The types of riflemen literary communities were singled out – organization, literary publication, creative union, literary circle within the news format literary and artistic.

During the interwar period, in the unfavorable political conditions of a foreign state, the riflemen community applied the acquired experience of literary self-organization in large-scale literary and press structures, systemic activities, as wshosagell as a new experience of literary editioning with book publishing, came very close to the idea of its own literary production, the riflemen literary industry in Lviv.

The image of the world is an artistic projection of the generational way of understanding, organized polarly at the intersection of binary oppositions «own» – «foreign», «life» – «death» in the border situation and chronotype of liberation struggles, marked by images-concepts of march, battle, grave, coffin, storms, blizzards. The hero of the riflemen world is first of all a rifleman, a military man, a bearer of generational values and attitudes in a state of existential maximum, vital stability, which will unfold into the worldview of tragic optimism, modified by figurative paradigms of a brave good rifleman, «Those who had fallen», «The train of the dead» constructed on the basis of real riflemen characterology. In the interwar period, the semantics of «foreign» extends to those riflemen who betrayed the riflemen's ideas and the values of the military community.

Keywords: Ukrainian Sich Riflemen, literature, group, generation, identity, image of the world, hero, riflemen literary criticism, T. Shevchenko, I. Franko.

Підписано до друку 21.01.2021. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 1,9. Наклад 150 прим. Зам.

Львівський національний університет імені Івана Франка.
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.